

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

Gospodarstwa ogrodnicze w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej

Zakład Ekonomiki Gospodarstw Rolnych

Prof. dr hab. Wojciech Ziętara

Mgr Jolanta Sobierajska

Warszawa, 28 wrzesień 2012 r

Plan prezentacji

1. Wprowadzenie
2. Miejsce i rola ogrodnictwa polskiego na tle węgierskiego, niemieckiego i holenderskiego
3. Efekty polskich gospodarstw ogrodniczych w latach 2007-2009 w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS
4. Ocena potencjału produkcyjnego organizacji produkcji, kosztów i efektów gospodarstw ogrodniczych w Polsce i wybranych krajach UE
5. Podsumowanie i wnioski

Wprowadzenie

Postawienie problemu badawczego- rola gospodarstw ogrodniczych

W 2010 r. ogólna liczba gospodarstw prowadzących produkcję owoców, warzyw i pieczarek na skalę towarową wynosiła około 467 tys. Udział tych gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw wynosił 20,5%.

Udział produkcji ogrodniczej w wartości całkowitej produkcji rolniczej w 2009 r. wynosił 12,6%, natomiast udział powierzchni warzyw i sadów w powierzchni UR w tym roku wynosił około 3,9 %. Oznacza to, że poziom produkcji rolniczej z powierzchniami pod uprawami warzyw i owoców był 3,2 razy wyższy niż pod typowymi uprawami rolniczymi.

Udział produktów ogrodniczych w eksporcie produktów rolno-spożywczych wynosił 20,6 %.

Wprowadzenie

Cel badań

ocena działalności produkcyjnej gospodarstw ogrodniczych w Polsce oraz określenie ich efektywności, a także kierunków ich rozwoju na tle analogicznych gospodarstw węgierskich, niemieckich i holenderskich w latach 2007-2009.

Zadania badawcze

- określenie roli ogrodnictwa w rolnictwie i gospodarce wybranych krajów UE,
- określenie potencjału produkcyjnego polskich gospodarstw ogrodniczych w zależności od wielkości ekonomicznej,
- określenie potencjału produkcyjnego, ocena organizacji produkcji, kosztów produkcji, a także produktywności i efektywności polskich gospodarstw ogrodniczych na tle analogicznych gospodarstw UE,
- określenie czynników określających efektywność i kierunki rozwoju polskich gospodarstw ogrodniczych z uwzględnieniem wielkości ekonomicznej.

Wprowadzenie

Hipotezy badawcze:

1. Polskie rolnictwo dysponuje dużym potencjałem w zakresie produkcji ogrodniczej, który nie jest w pełni wykorzystany.
2. Ekonomiczna miara wielkości gospodarstw nie stanowi wystarczającej podstawy oceny możliwości rozwojowej gospodarstw ogrodniczych.
3. Polskie gospodarstwa sadownicze są bardziej efektywnie od analogicznych gospodarstw węgierskich.

Wprowadzenie

Potencjał produkcyjny gospodarstw:

1. Powierzchnia użytków rolnych (ha),
2. Udział gruntów dzierzawionych (%),
3. Udział pracy własnej (%),
4. Wartość aktywów (tys. euro/ha)

Organizacja produkcji:

1. Udział areału sadów/warzyw w powierzchni w UR (%),

Koszty (tys. euro/ha):

1. Koszty ogółem,
2. Koszty bezpośrednie,
3. Koszty środków ochrony roślin,
4. Koszty pracy najemnej,

Wprowadzenie

Produktywność i efektywność gospodarstw:

1. **Produktywność ziemi produkcja tys. euro/ha,**
2. **Wydajność pracy produkcja w tys. euro/AWU,**
3. **Dochodowość ziemi dochód z gosp. tys. euro/ha**
4. **Dochodowość pracy własnej dochód z gosp. tys. euro/FWU,**
5. **Dochód z zarządzania tys. euro/gospodarstwo,**
6. **Parytet dochodu z gospodarstwa (%):**
w stosunku do opłaty pracy najemnej w rolnictwie (%),
w stosunku do opłaty w gospodarce narodowej (%),
7. **Stopa inwestycji netto (%).**

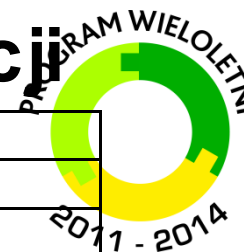
Wprowadzenie

Dochód z zarządzania = dochód z gospodarstwa rolnego – koszty pracy własnej – koszty własnej ziemi – koszty kapitału własnego

Koszty użycia własnych czynników produkcji

Kraje	Wielkość gospodarstwa w ESU			
	8-16	16-40	40-100	>100
	Koszty ziemi euro/ha			
Polska - typ 32	85,9	81,6	-	-
- typ 20	-	163	296	3289
Węgry - typ 32	45,4	63,2	85,7	-
- typ 20	-	120	-	-
Niemcy- typ 32	-	-	319,7	312,1
- typ 20	-	1103	850,7	622
Holandia - typ 32	-	-	-	835,5
- typ 20	-	-	1650	4635
Kraje	Koszty pracy euro/rbh w rolnictwie			
Polska - typ 32	1,71	1,86	-	-
- typ 20	-	1,8	2,18	2,02
Węgry - typ 32	1,77	2,03	2,11	-
- typ 20	-	2,45	-	-
Niemcy - typ 32	-	-	6,19	6,97
- typ 20	-	9,1	8,5	7,87
Holandia - typ 32	-	-	-	11,48
- typ 20	-	-	12,0	13,8
Kraje	Koszt pracy w gospodarce narodowej		Koszt kapitału wg obligacji 10-letnich	
Polska	2,72		5,88	
Węgry	2,91		8,52	
Niemcy	21,14		3,82	
Holandia	29,5		4,09	

Miejsce i rola ogrodnictwa polskiego na tle węgierskiego, niemieckiego i holenderskiego

Powierzchnia i struktura użytków rolnych w Polsce, na Węgrzech, w Niemczech i w Holandii

Lata	Polska		Węgry		Niemcy		Holandia	
	Powierzchnia użytków rolnych w mln ha							
	mln ha		mln ha		mln ha		mln ha	
2000	17,8		5,9		17,1		2,0	
2010	14,6		5,2		16,7		1,9	
Udział gruntów ornych, sadów i trwałych użytków zielonych w powierzchni UR (%)								
	Grunty orne	Sady	Grunty orne	Sady	Grunty orne	Sady	Grunty orne	Sady
2000	76,9	2,3	78,6	3,4	69,1	1,3	46,5	1,7
2010	75,0	2,6	82,1	3,4	71,0	1,2	54,4	2,0
Udział gruntów nawadnianych (%)								
2000	0,5		4		2,8		2,8	
2009	0,7		2,4		2,9		24,0	
Powierzchnia UR na 1 mieszkańca (ha)								
2000	0,46		0,59		0,21		0,13	
2010	0,38		0,52		0,20		0,11	

Udział powierzchni upraw warzyw i sadów w powierzchni gruntów ornych i użytkach rolnych w Polsce, w Niemczech, na Węgrzech i w Holandii

Zmienna	Polska		Węgry		Niemcy		Holandia	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Powierzchnia warzyw (tys. ha)	249,8	250,0	90,3	77,8	100,5	121,5	74,3	76,1
Udział warzyw w powierzchni GO (%)	1,8	2,3	2,0	1,8	0,9	1,1	8,2	7,6
Powierzchnia sadów (tys. ha)	337,0	374,0	201,0	176,5	216,0	198,8	34,0	36,9
Udział sadów w powierzchni UR (%)	2,3	2,6	3,4	3,4	1,3	1,2	1,7	2,0

Udział produkcji warzyw i owoców w produkcji roślinnej

Kraj	Polska	Węgry	Niemcy	Holandia
Wartość produkcji rolniczej (w mln euro)				
2000	12473,0	4933,0	42954,0	19888,0
2010	20000,0	6115,0	46069,0	24842,0
Udział produkcji warzyw w produkcji roślinnej (%)				
2000	15,1	21,3	16,8	70,3
2010	18,2	16,3	19,0	79,4
Udział produkcji owoców w produkcji roślinnej (%)				
2000	9,2	15,2	3,3	3,3
2010	9,0	8,9	1,9	4,9

Udział eksportu owoców, warzyw i pieczarek w eksporcie towarów rolno-spożywczych

	Polska	Węgry	Niemcy	Holandia
Lata	Eksport towarów rolno-spożywczych w mln euro			
2005	7183,1	124,15	805,68	406,92
2010	13482,0	369,97	2560,84	633,46
Udział owoców, warzyw i pieczarek i ich przetworów w eksporcie(%)				
2005	18,8	19,0	62,4	45,0
2010	14,4	7,8	22,4	28,1

**Ocena efektów polskich gospodarstw
ogrodniczych w latach 2007-2009 w
zależności od wielkości ekonomicznej i
wskaźnika VRS**

Zmiany w liczbie gospodarstw ogrodniczych w Polsce w latach 2002-2010

Wyszczególnienie	2002	2010	Wskaźnik 2002=100
	Liczba (tys.)	Liczba (tys.)	%
Gospodarstwa sadownicze	316,7	284,7	-10,1
w tym na:			
rynki towarowe (>1 ha)	56,4	61,9	9,7
w tym: wysokotowarowe (>5 ha)	11,5	17,1	48,7
Gospodarstwa warzywnicze w uprawie gruntowej	222,0	110,2	-50,4
w tym na:			
rynki towarowe (<1ha)	31,7	28,2	-11,0
w tym: wysokotowarowe (>5 ha)	4,5	5,5	22,0
Gospodarstwa warzywnicze uprawy pod osłonami	24,5	12,5	-49,0
w tym na:			
rynki towarowe (>500m ²)	6,0	10,5	75,0
w tym: wysokotowarowe (>7000m ²)	1,5	1,8	20,0

Metody analizy

Źródło danych:

- dane pochodzące z bazy Polskiego FADN za lata 2007-2009

Metoda DEA:

Efekt:

- wartość produkcji ogółem (zł)

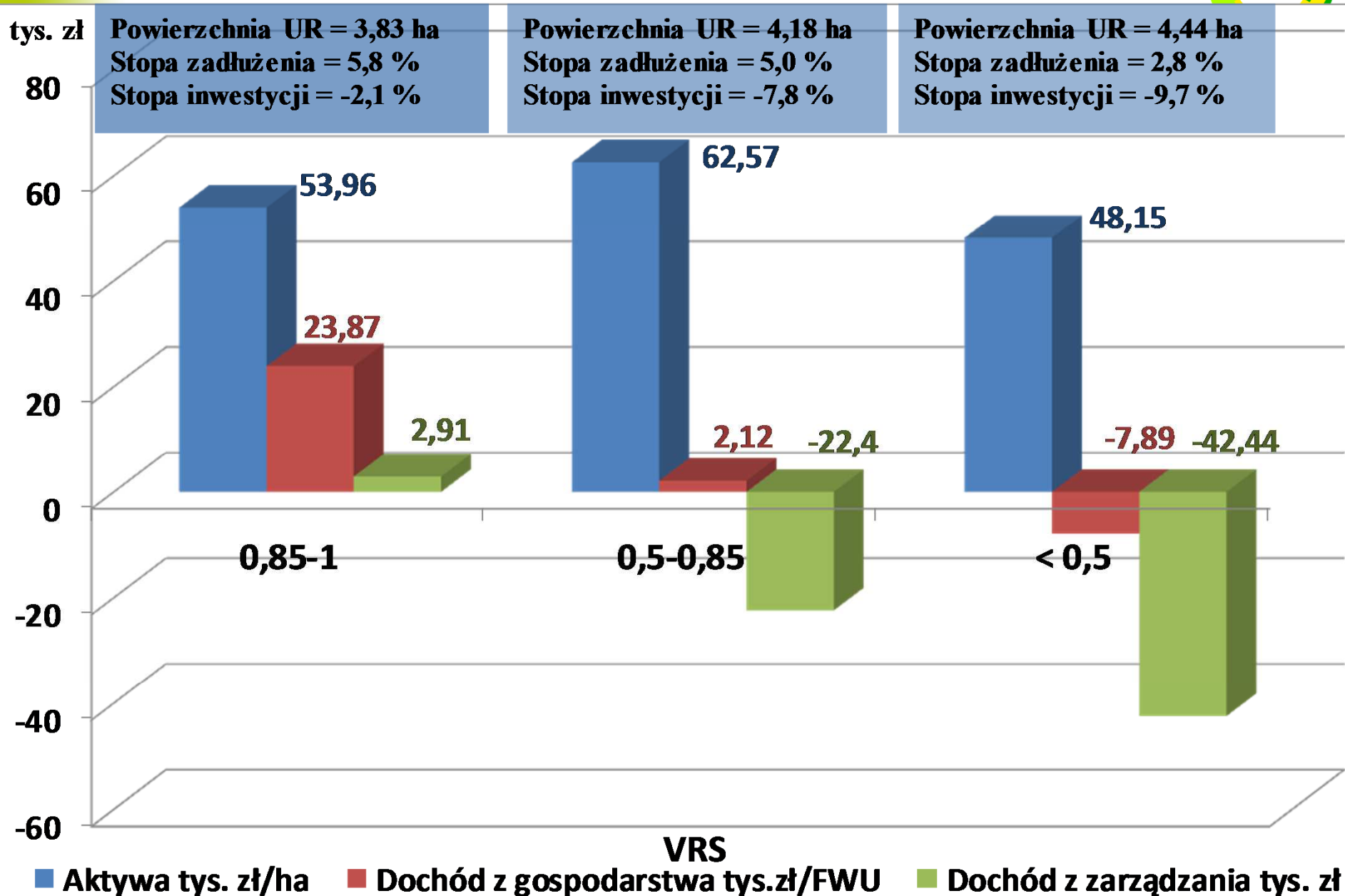
Zmienne objaśniające:

- koszty pracy własnej i wynagrodzeń pracowników najemnych (zł),
- powierzchnia UR (ha),
- wartość aktywów wyrażona kosztami amortyzacji (zł),
- koszty ogółem pomniejszone o koszty wynagrodzeń i amortyzacji (zł).

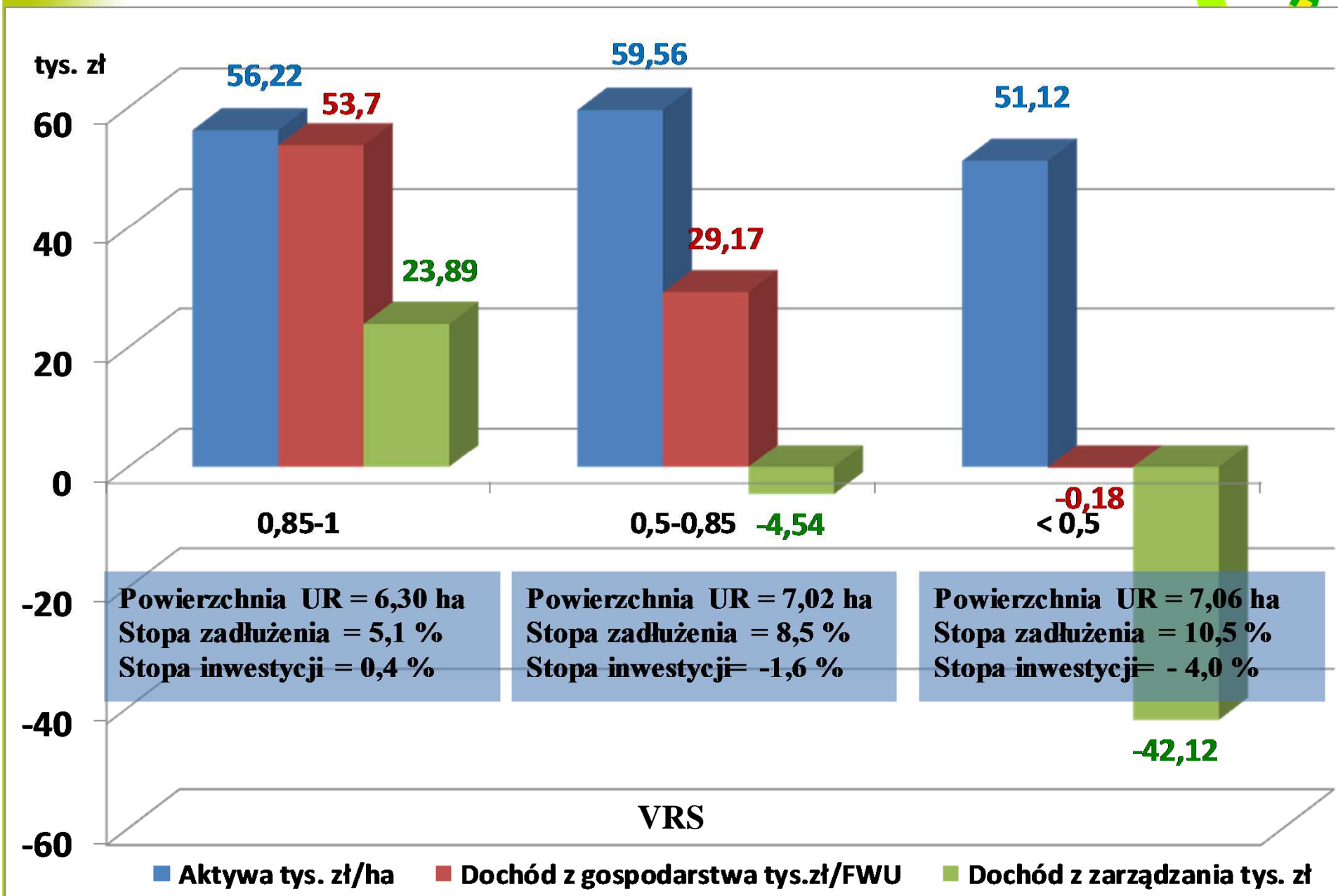
Podział gospodarstw wg wartości wskaźnika VRS na trzy podklasy:

- 0,85-1,0
- 0,5-0,85
- poniżej 0,5

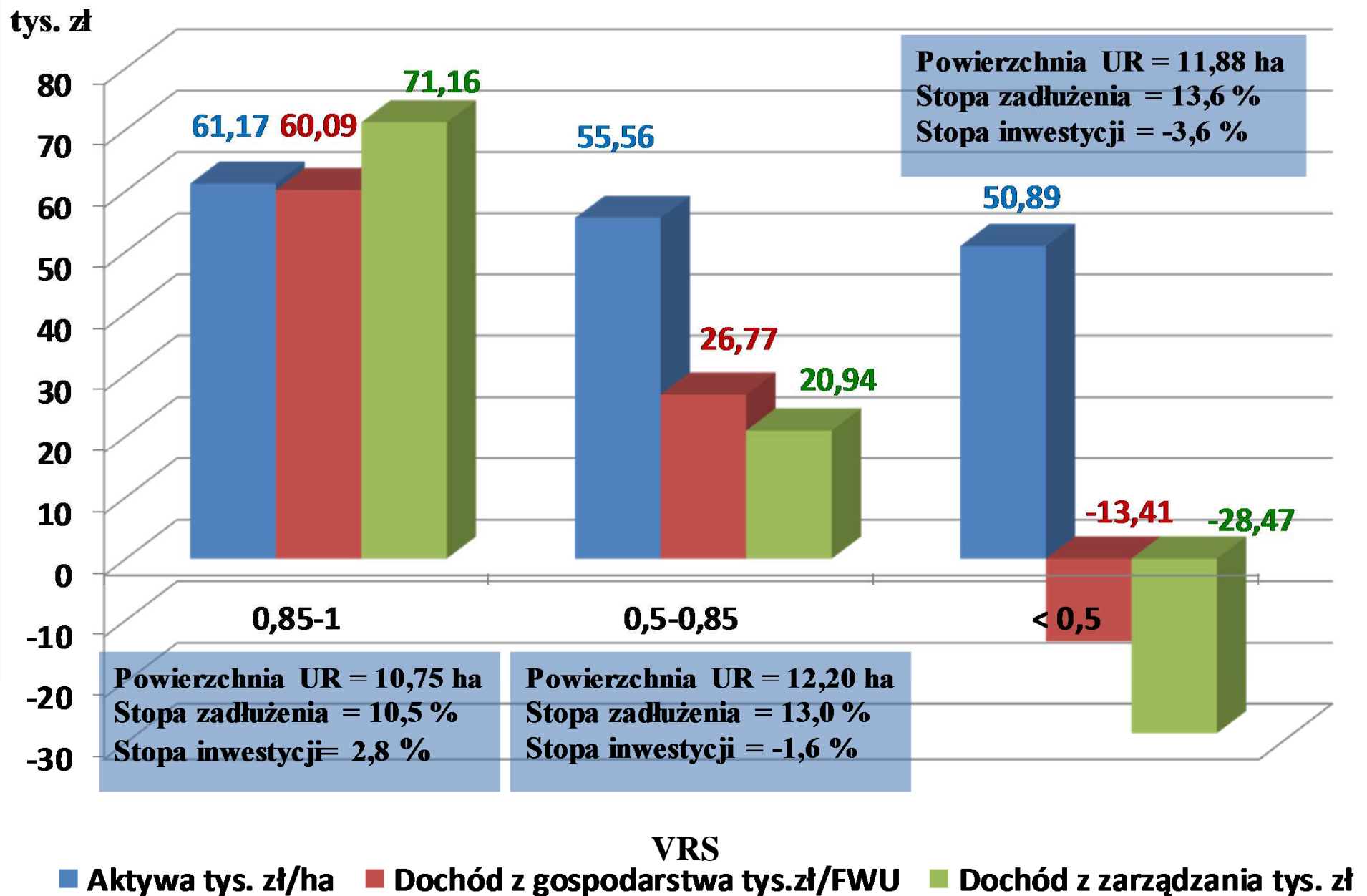
Efekty gospodarstw sadowniczych w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (2- 4 ESU)

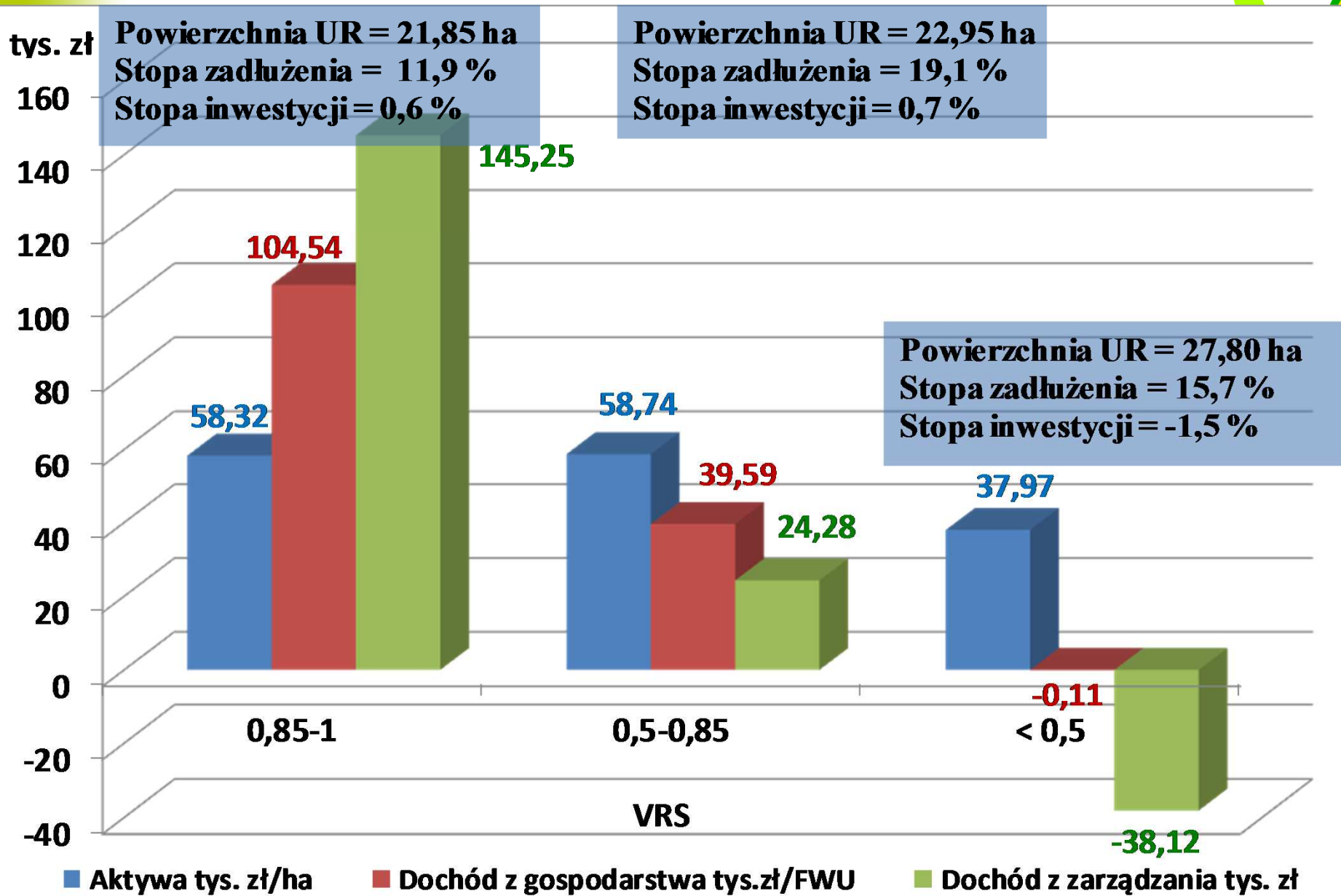
Efekty gospodarstw sadowniczych w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (4-8 ESU)

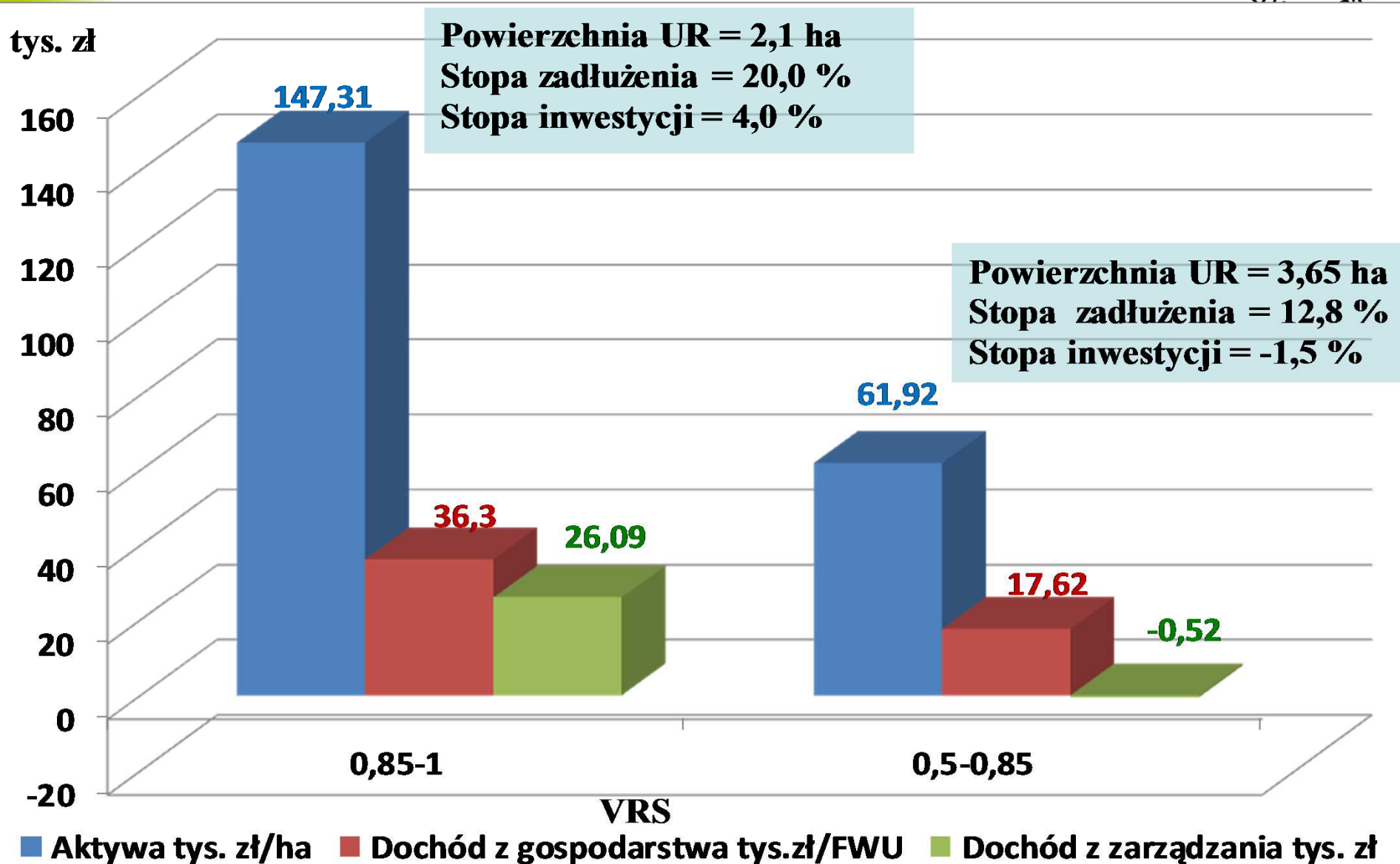
Efekty gospodarstw sadowniczych w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (8-16 ESU)

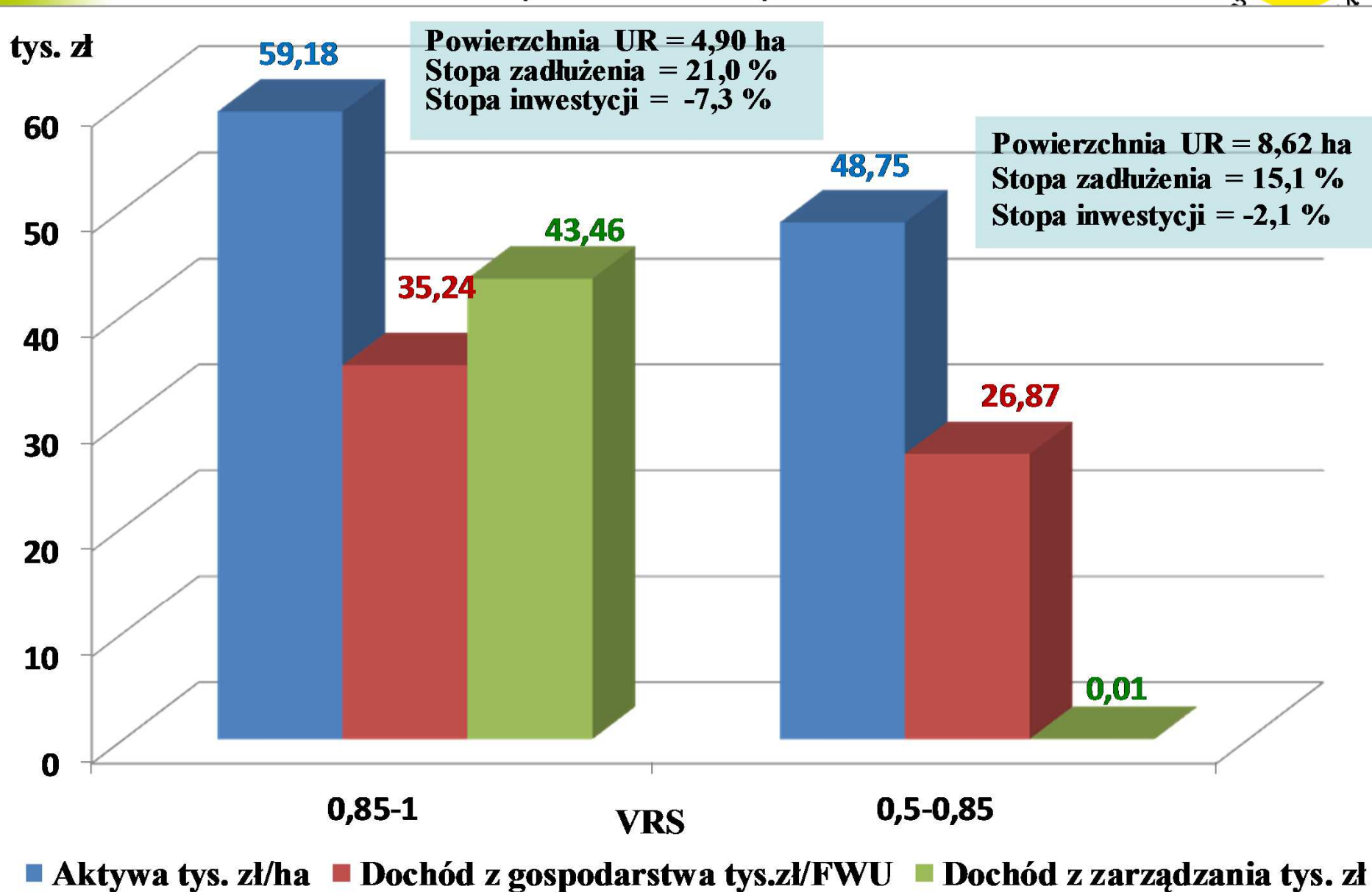
Efekty gospodarstw sadowniczych w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (16-40 ESU)

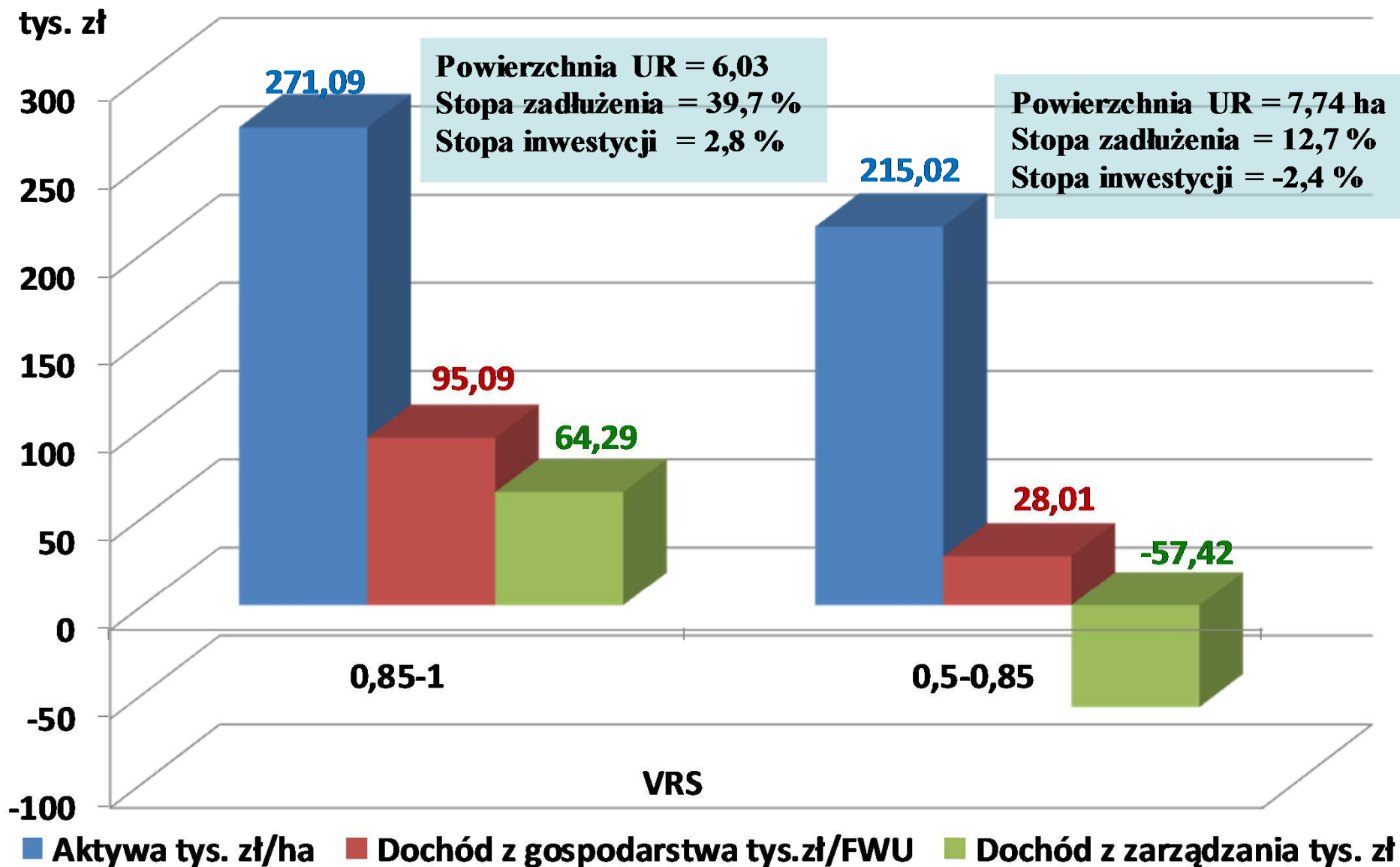
Efekty gospodarstw z gruntową uprawą warzyw w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (8-16 ESU)

Efekty gospodarstw z gruntową uprawą warzyw w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (16-40 ESU)

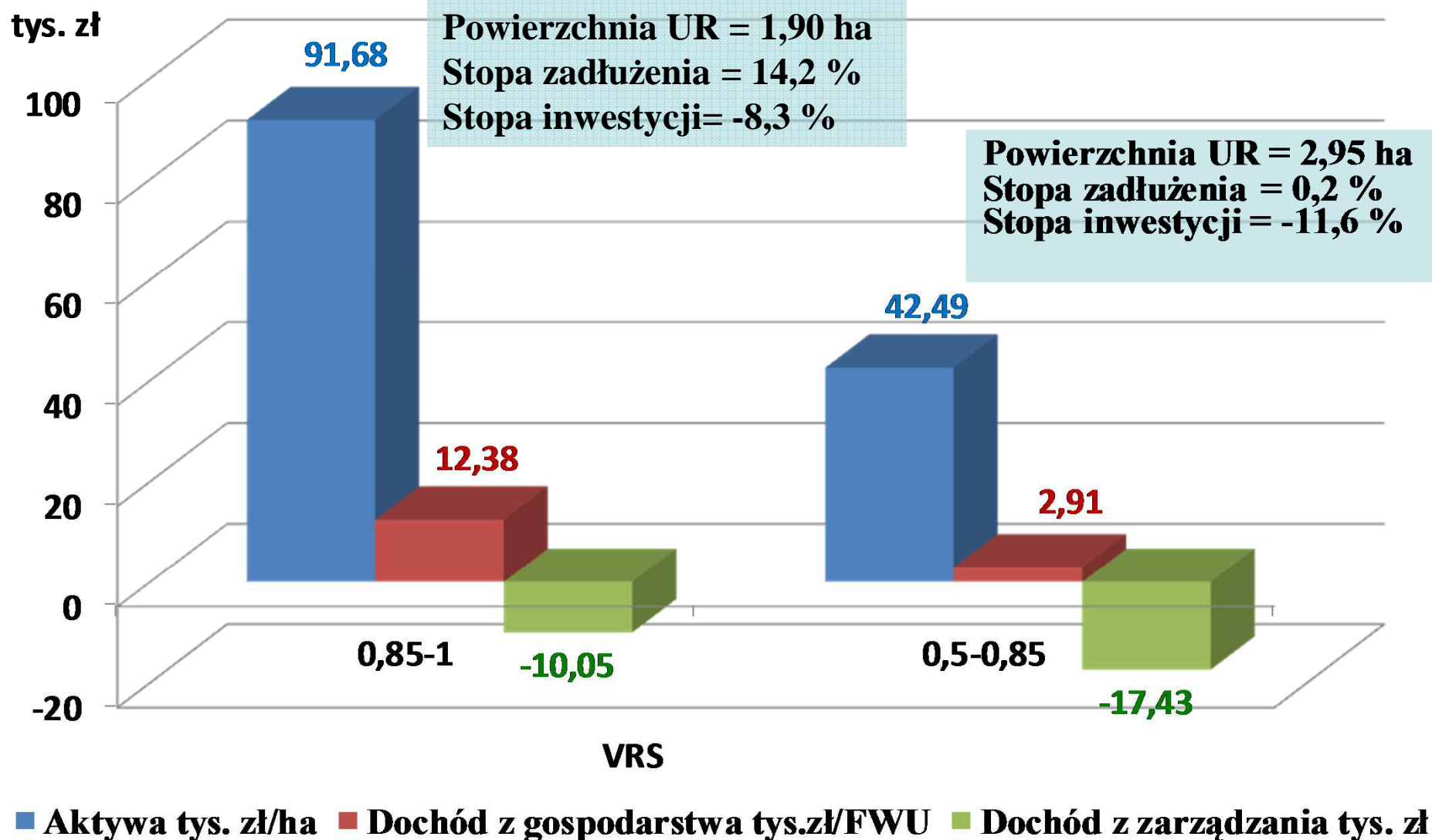

Efekty gospodarstw z gruntową uprawą warzyw w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (40-100 ESU)

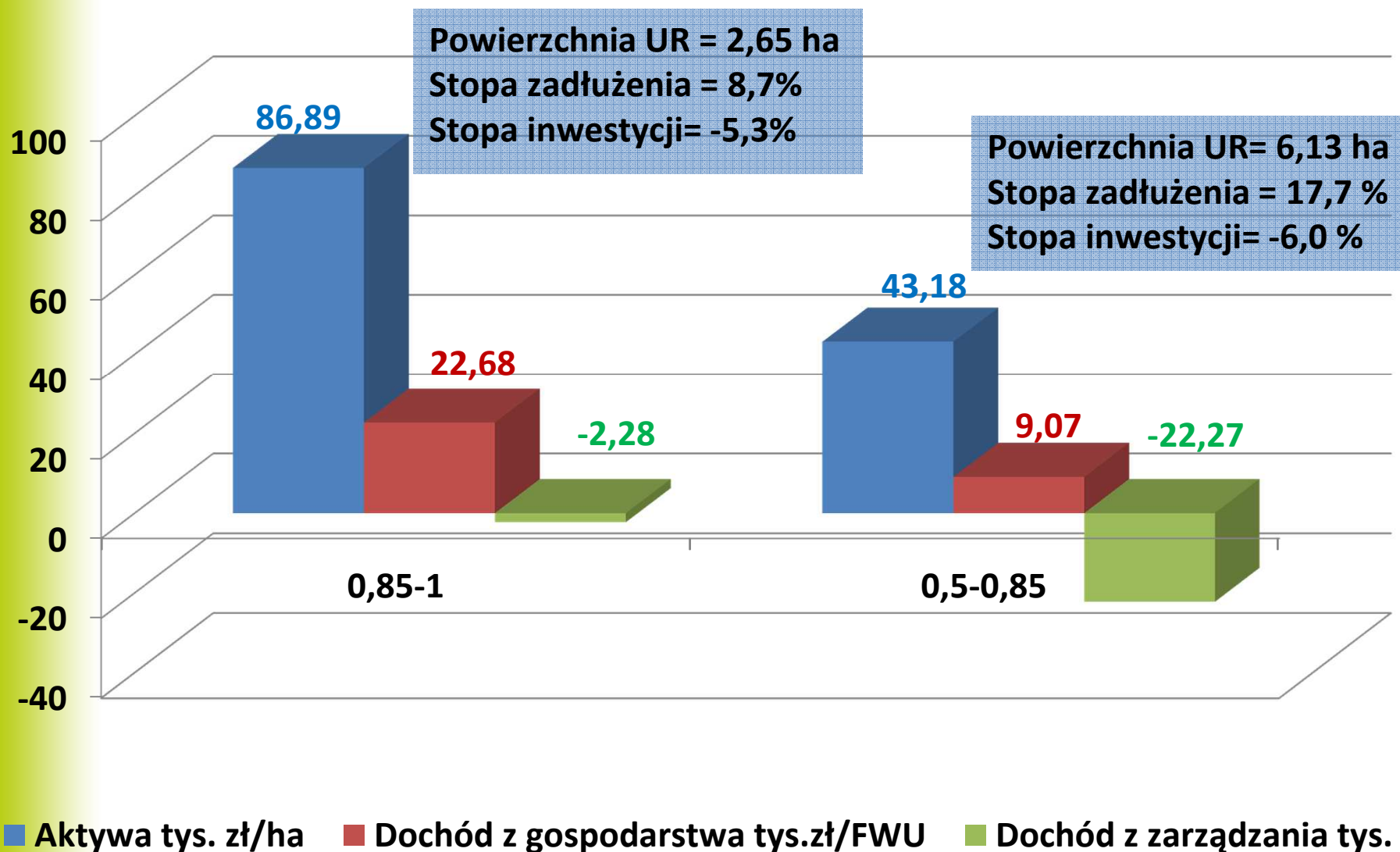

Efekty gospodarstw z uprawą warzyw pod osłonami w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (4-8 ESU)

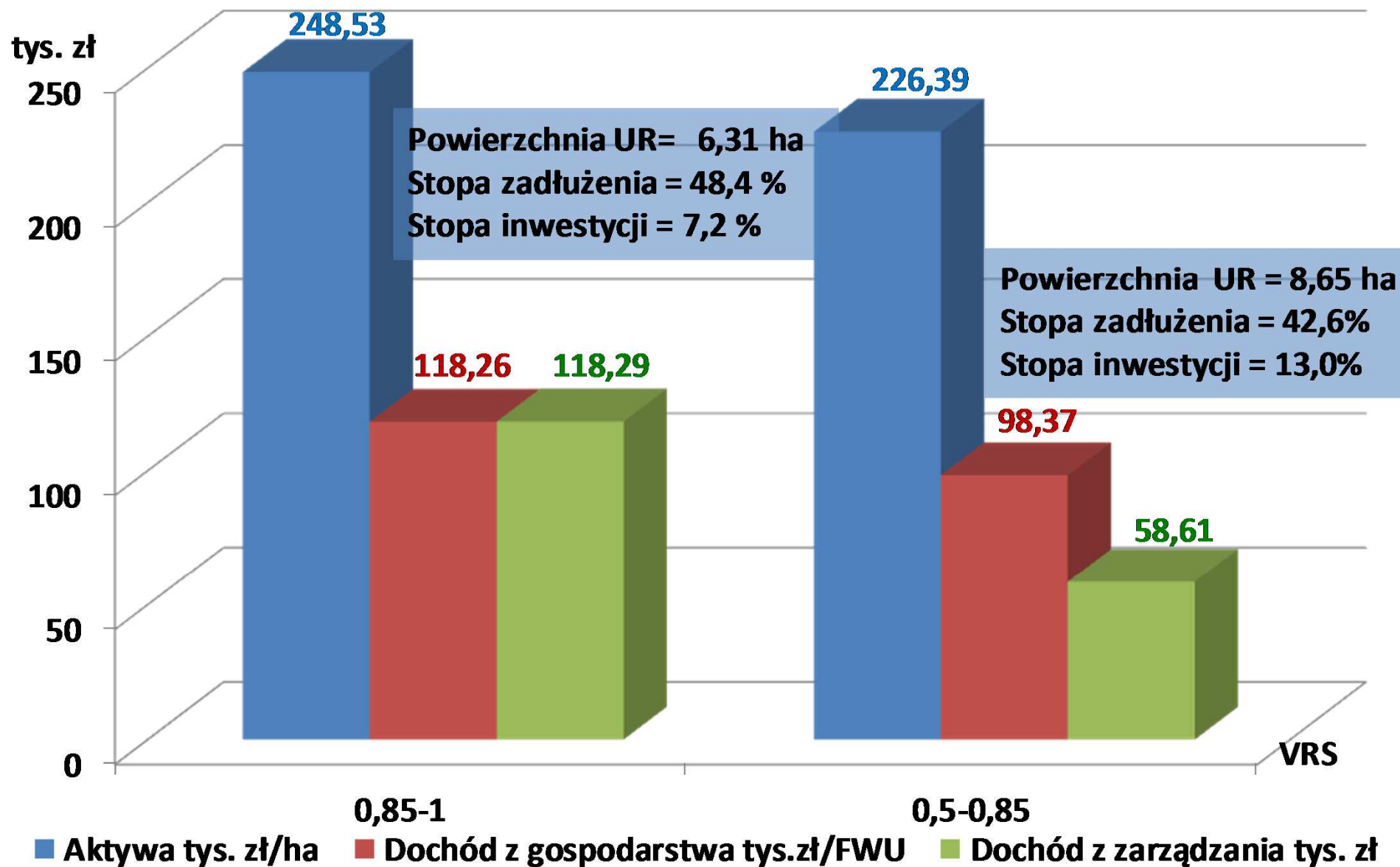

Efekty gospodarstw z uprawą warzyw pod osłonami w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (8-16 ESU)

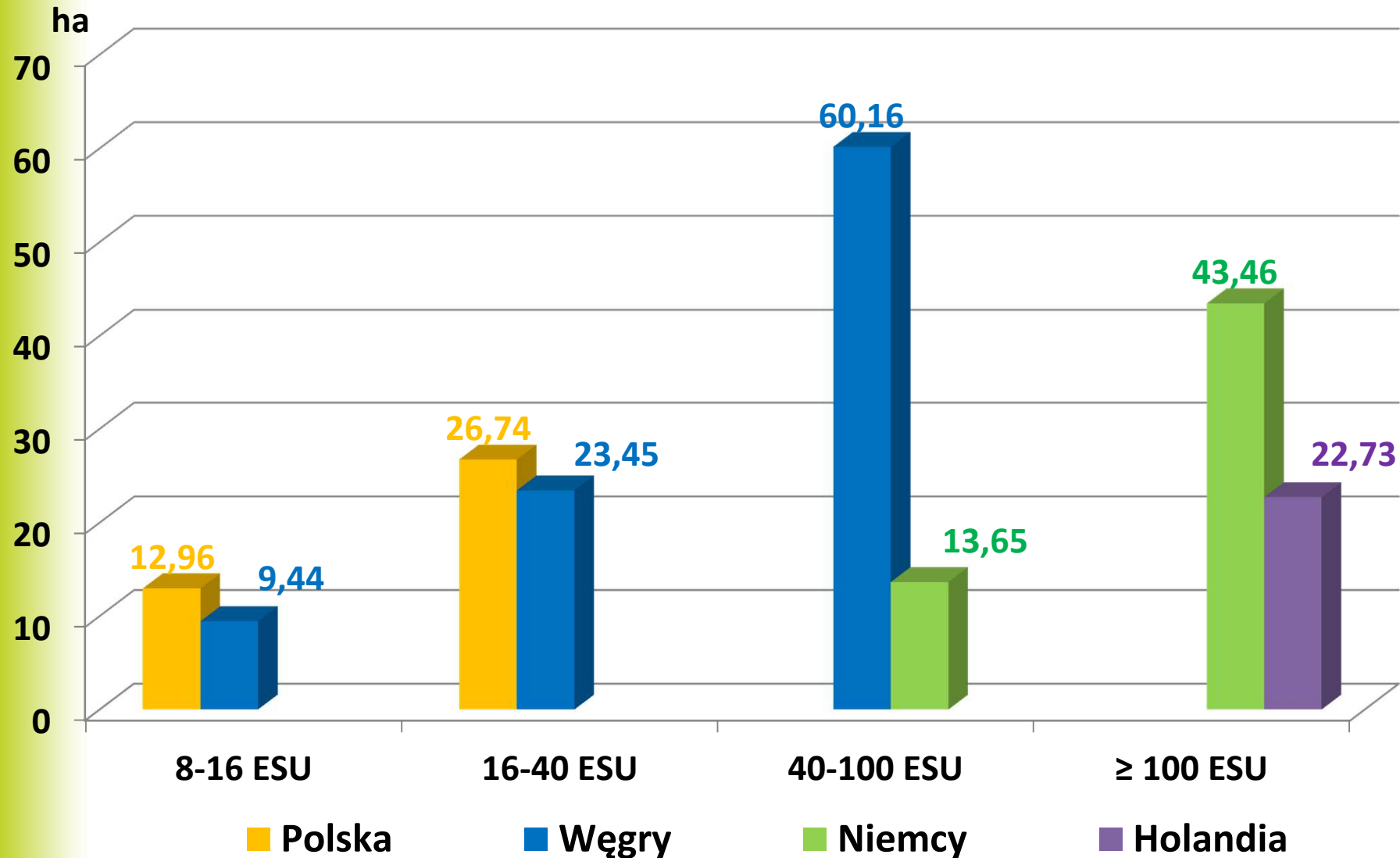
Efekty gospodarstw z uprawą warzyw pod osłonami w zależności od wielkości ekonomicznej i wskaźnika VRS (40-100 ESU)

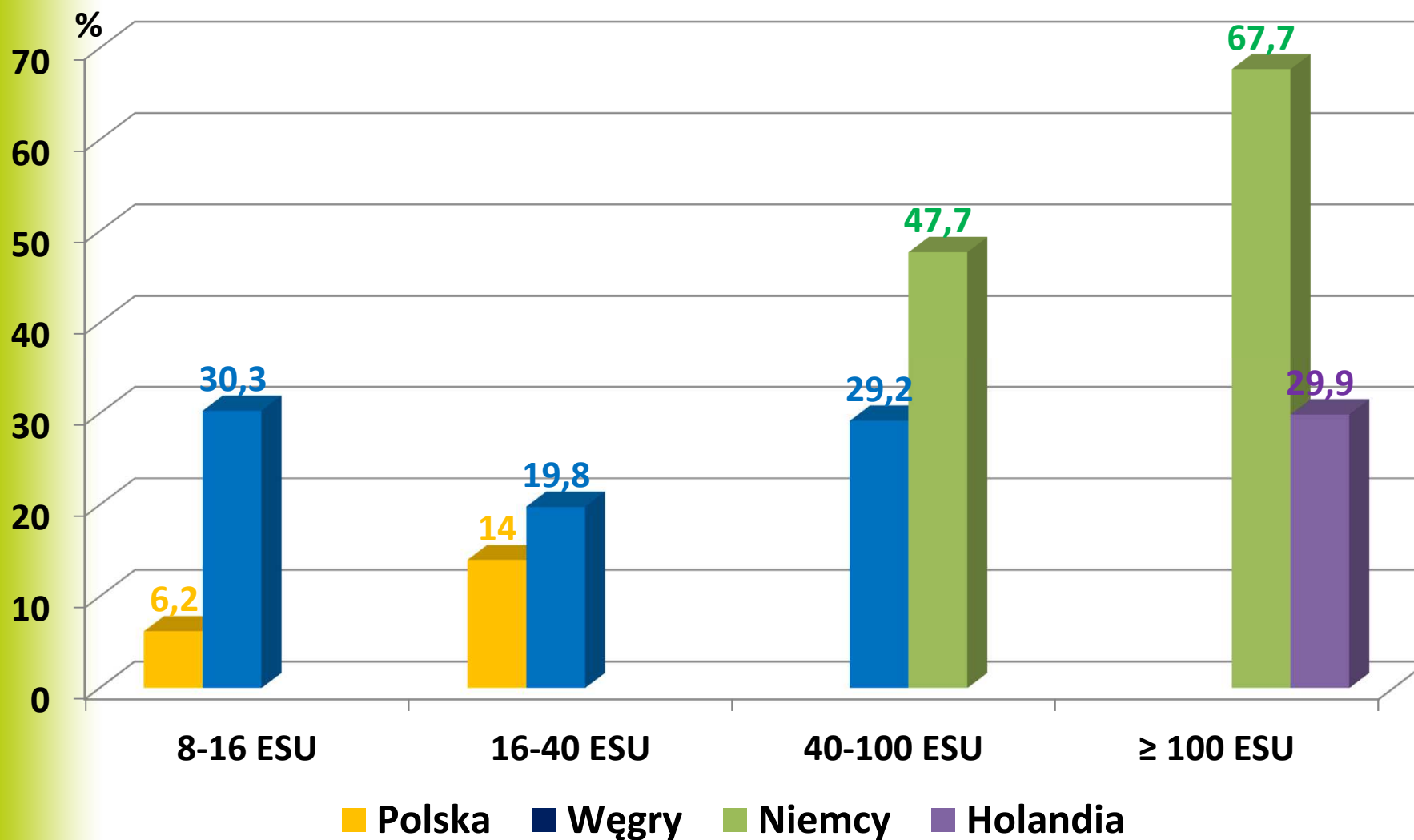

**Potencjał produkcyjny, koszty oraz
produktywność i efektywność gospodarstw
sadowniczych (typ 32) w latach 2007-2009
w wybranych krajach w zależności od
wielkości ekonomicznej**

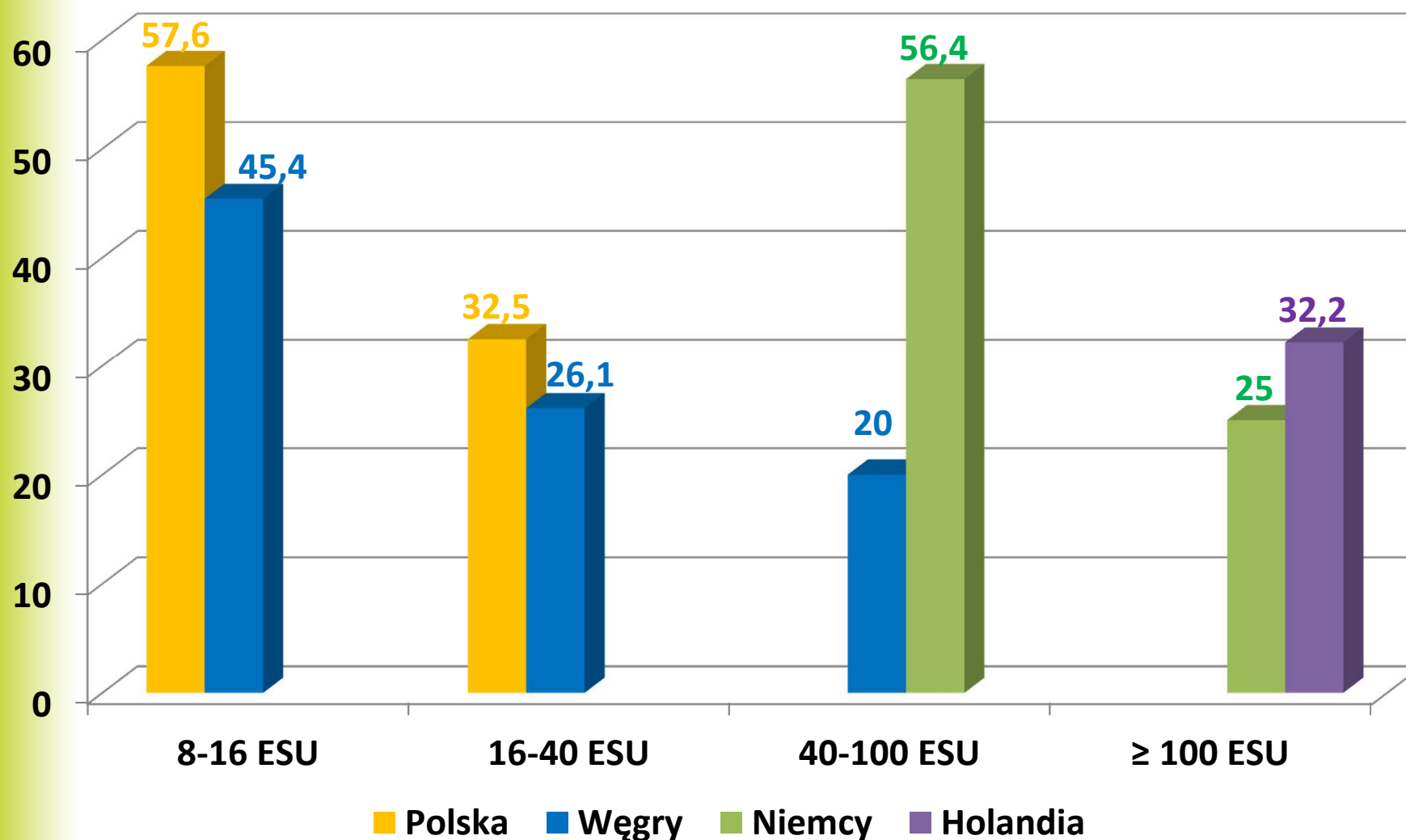
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Udział gruntów dzierżawionych rolnych w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

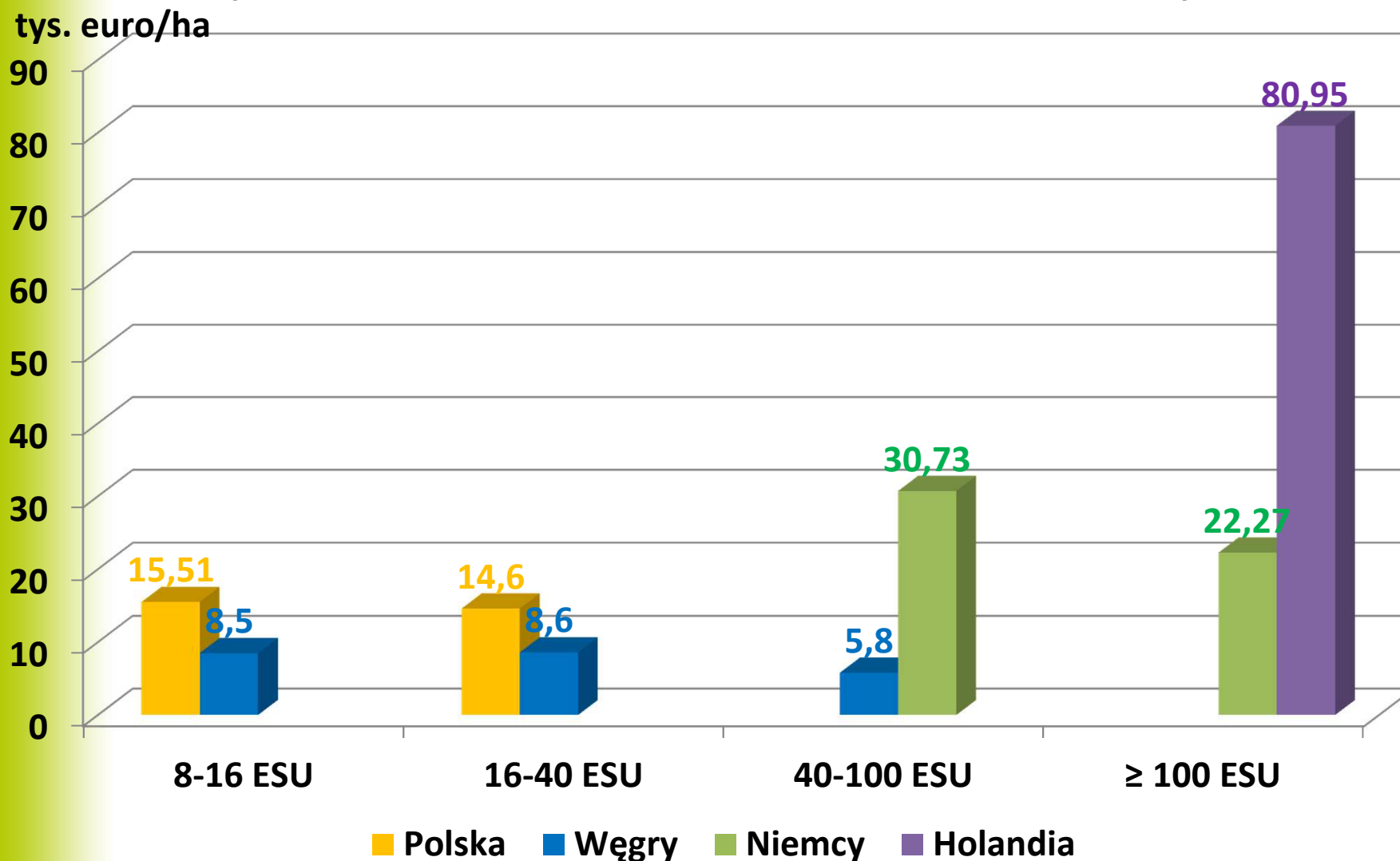

Udział pracy własnej w nakładach pracy ogółem w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

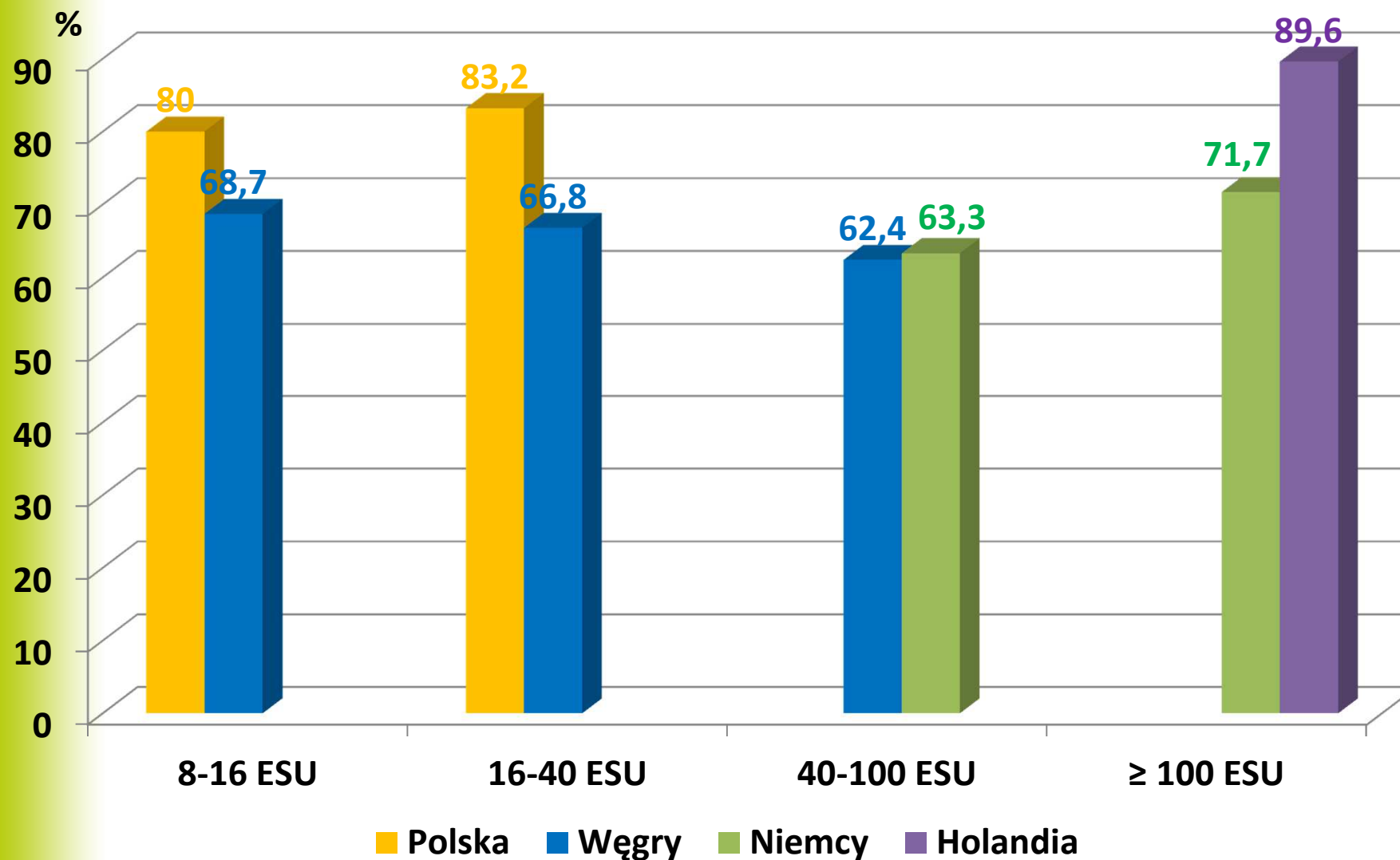

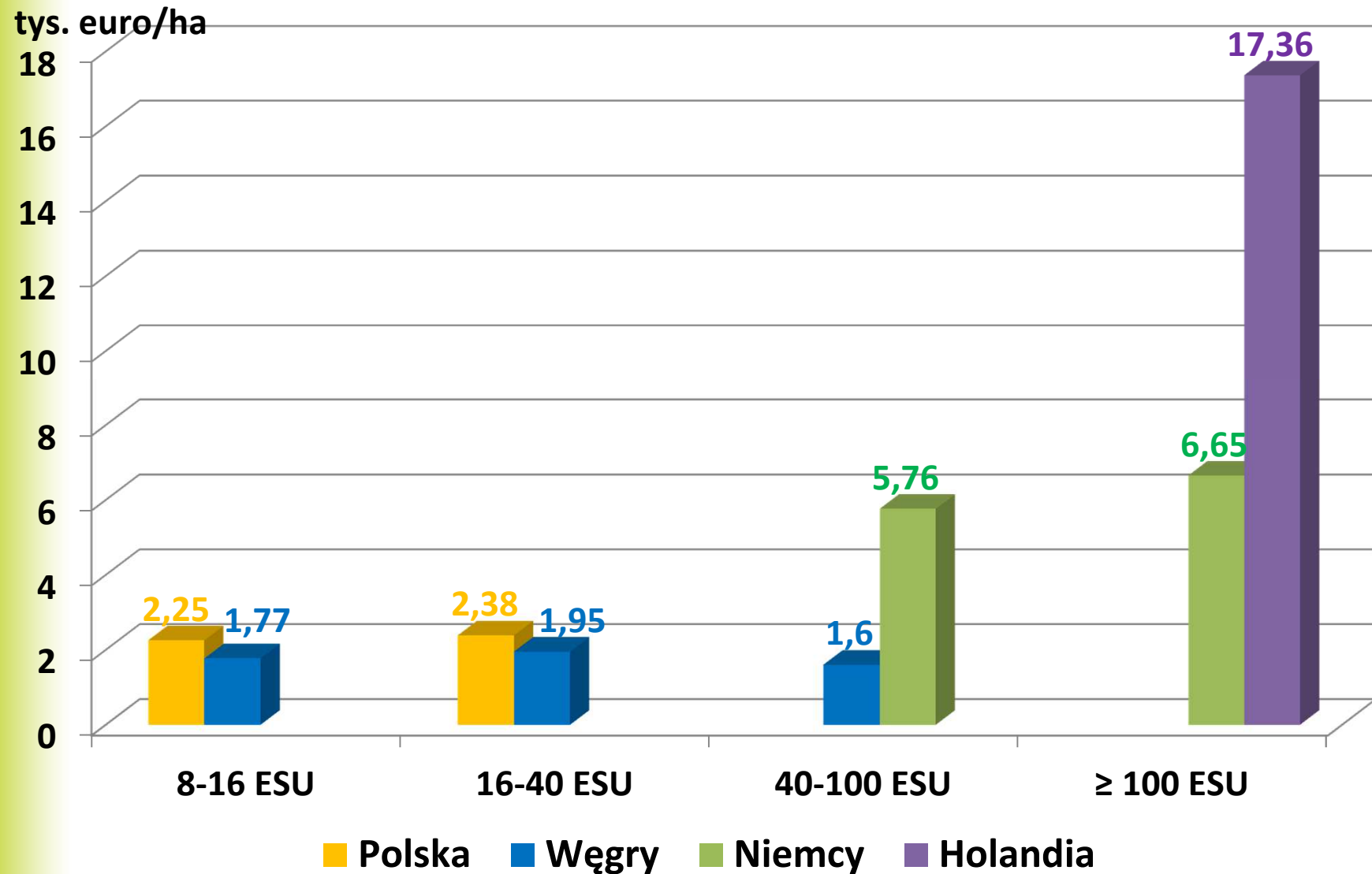
Wartość aktywów tys. euro/ 1 ha UR w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

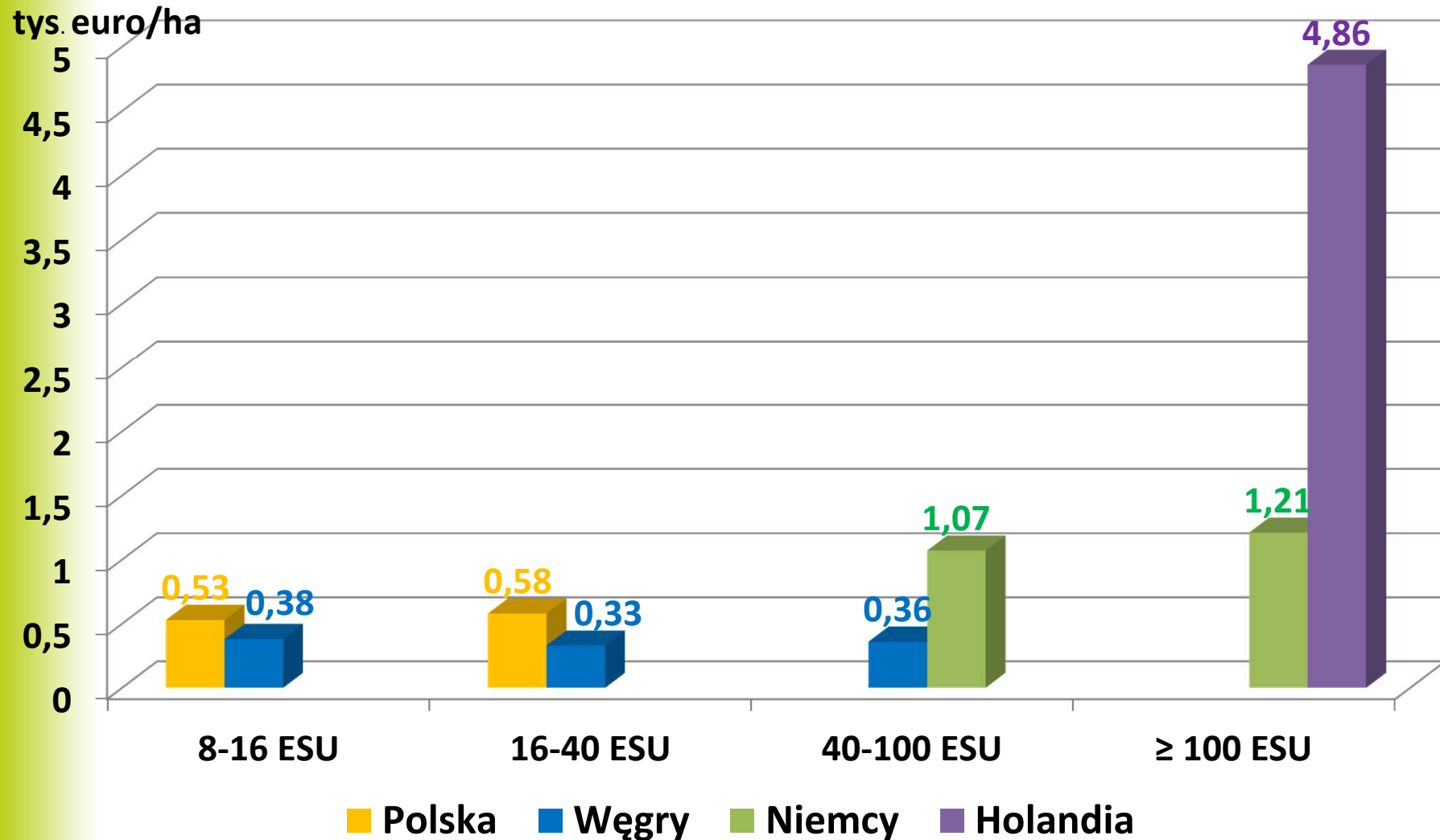
Udział sadów w powierzchni UR w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

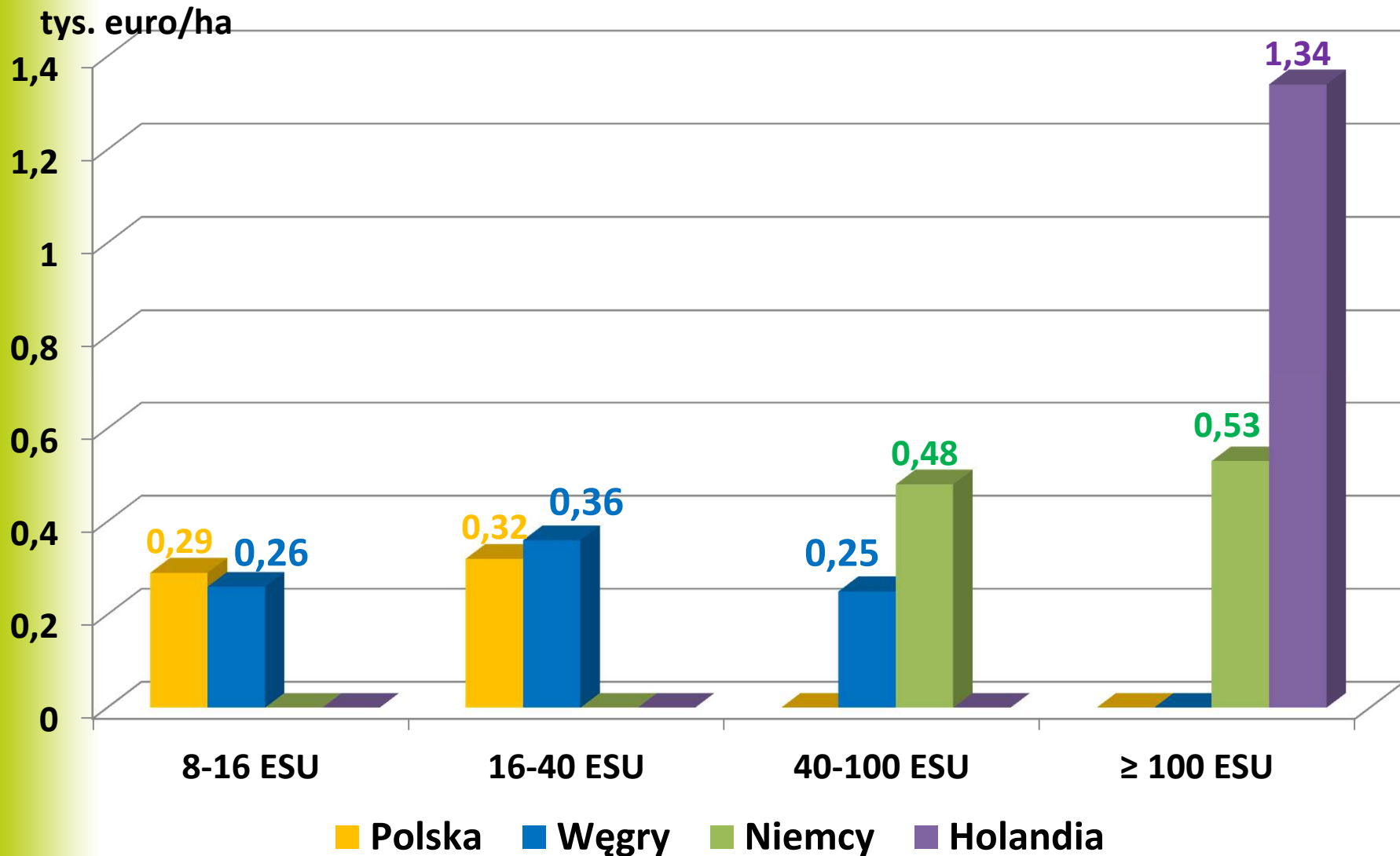
Koszty ogółem w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

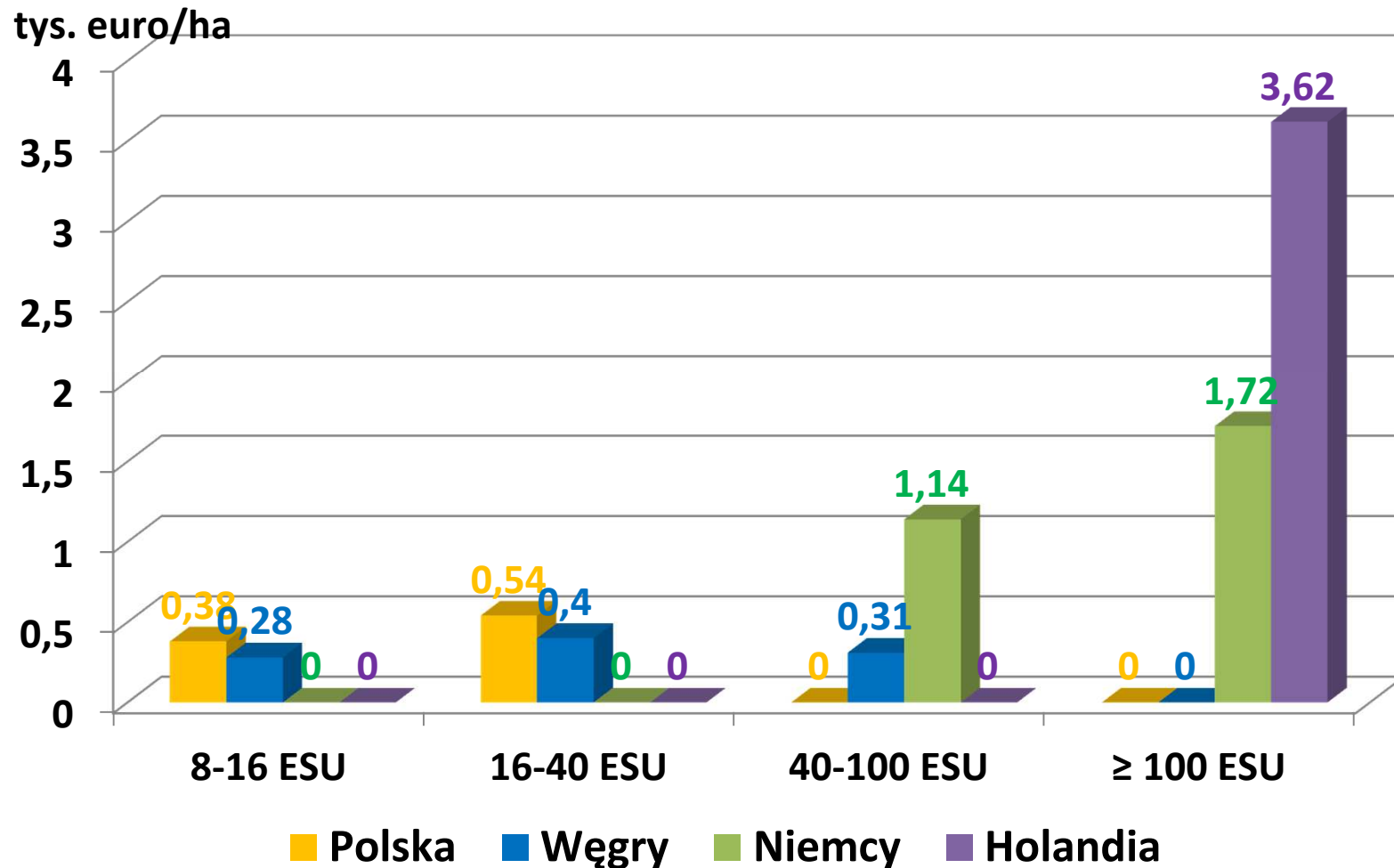
Koszty bezpośrednie w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

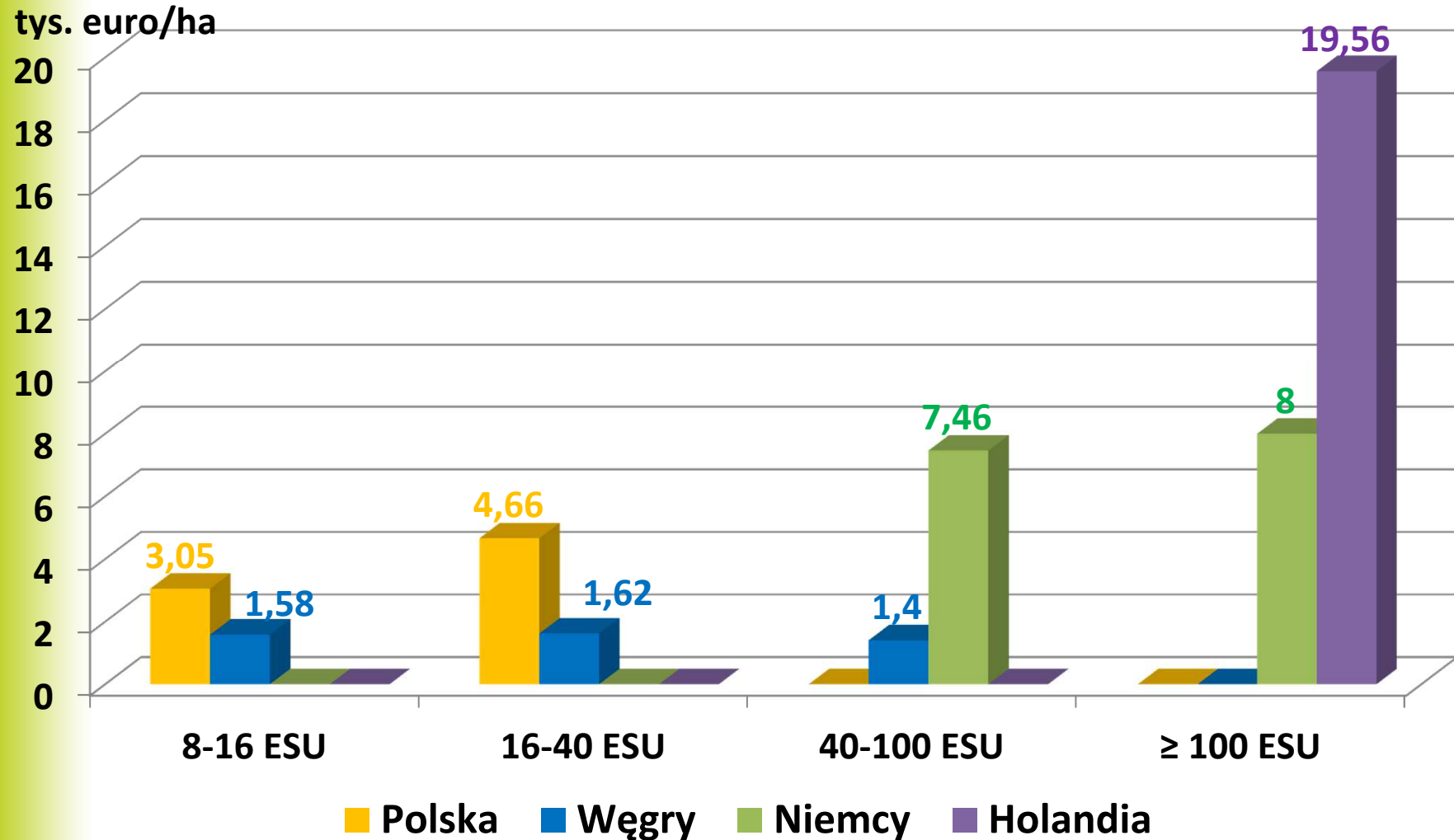
Koszty środków ochrony roślin w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

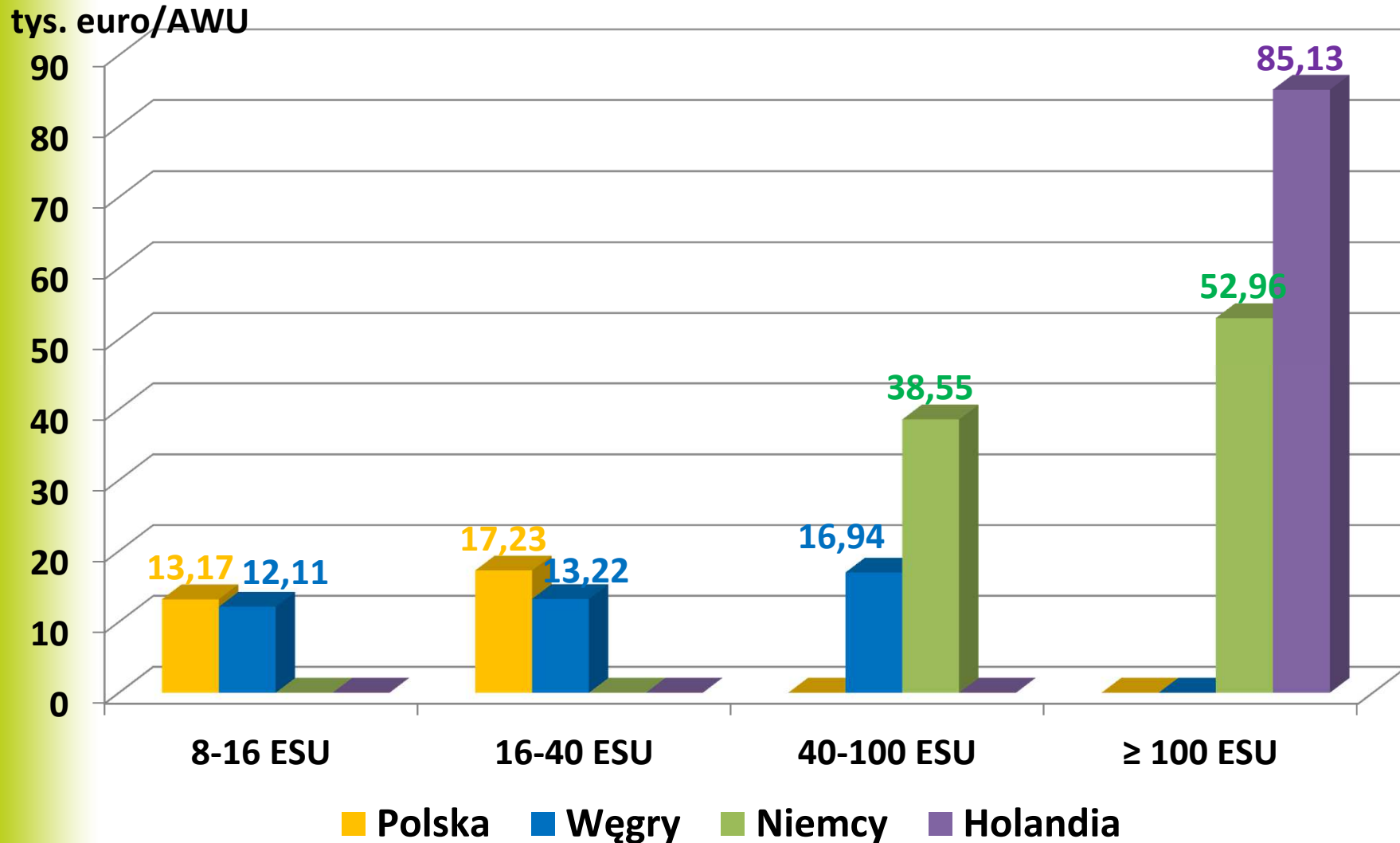
Koszty pracy najemnej w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Produktywność ziemi w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

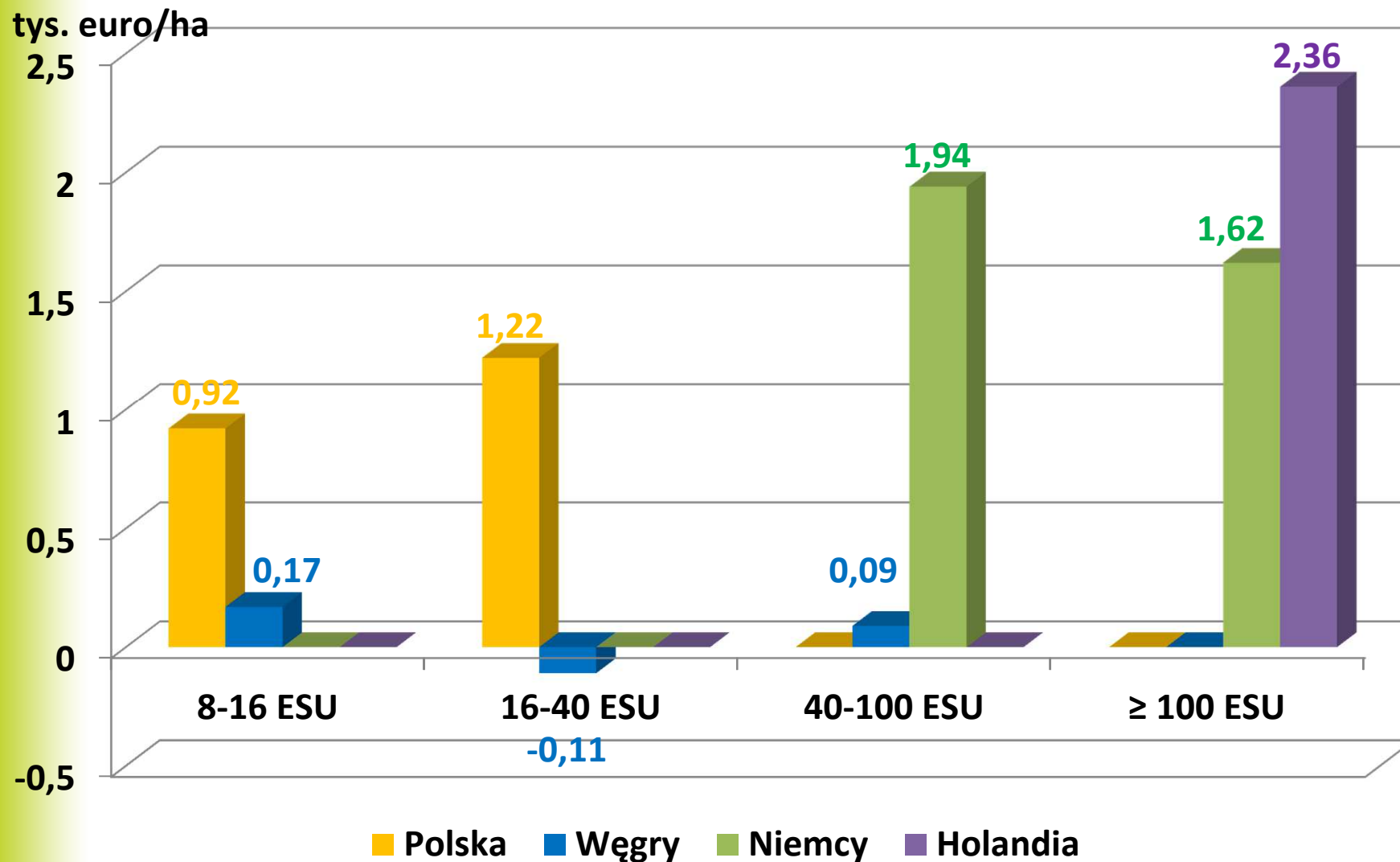

Wydajność pracy w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

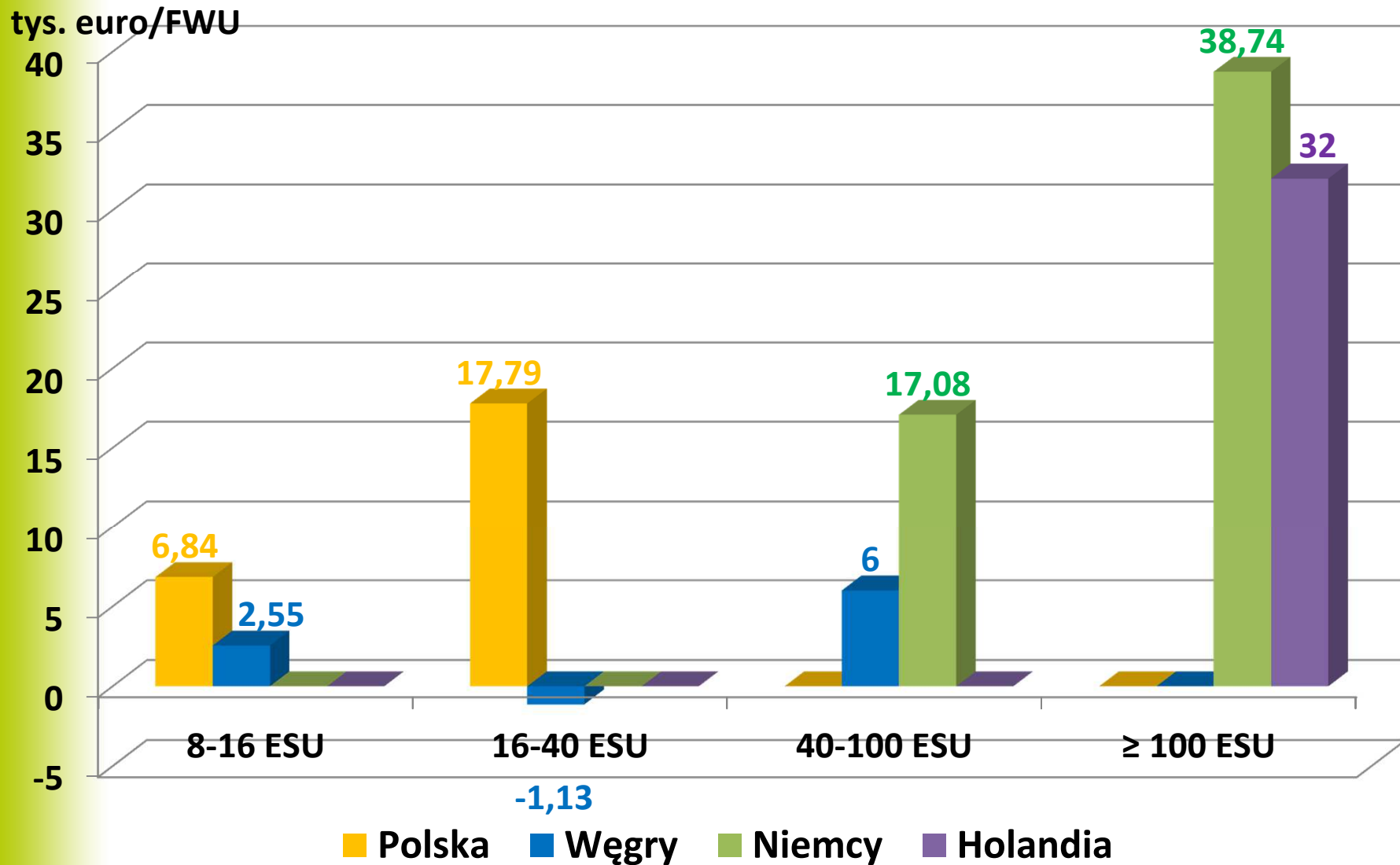

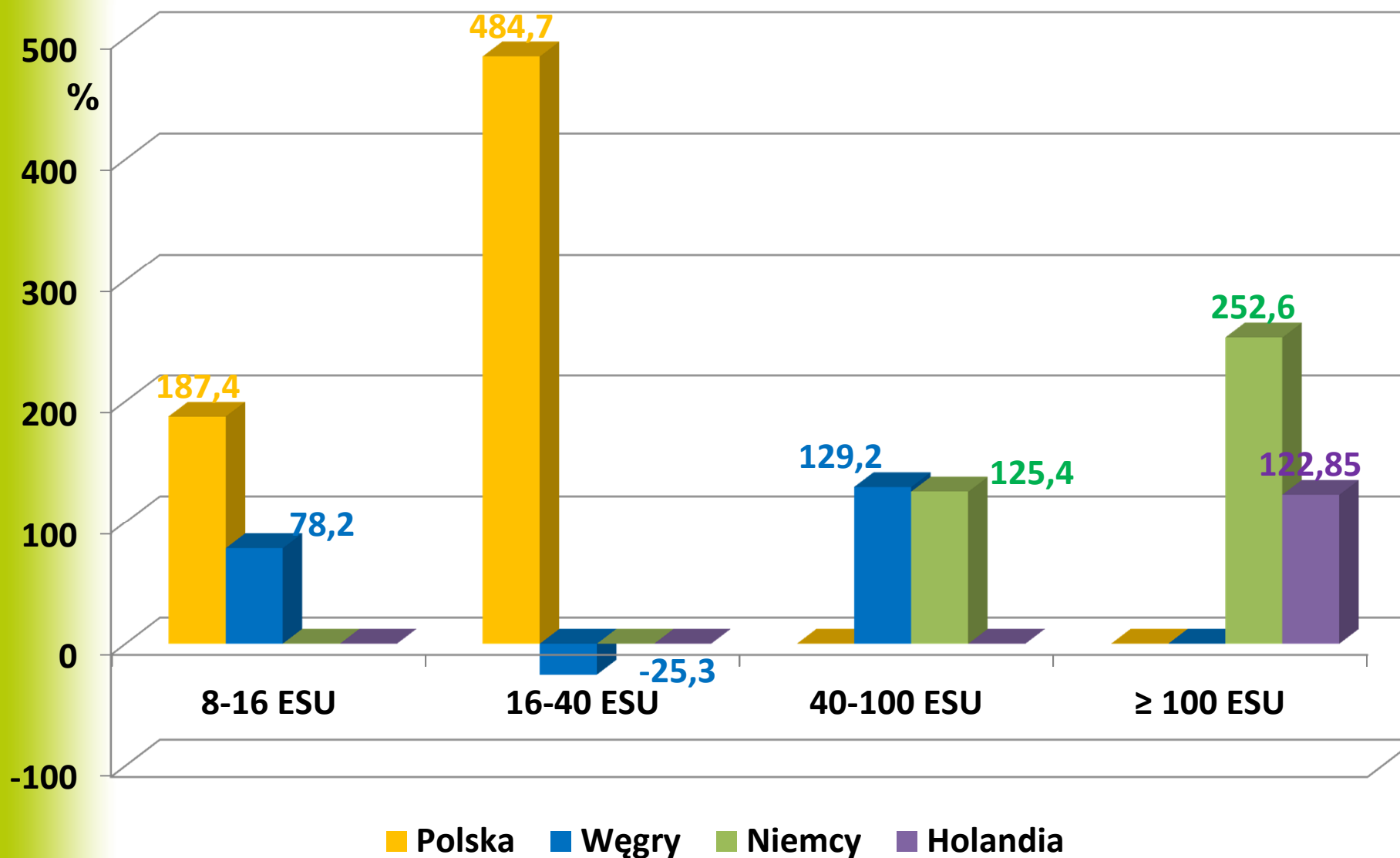
Dochodowość ziemi w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Dochodowość pracy własnej w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

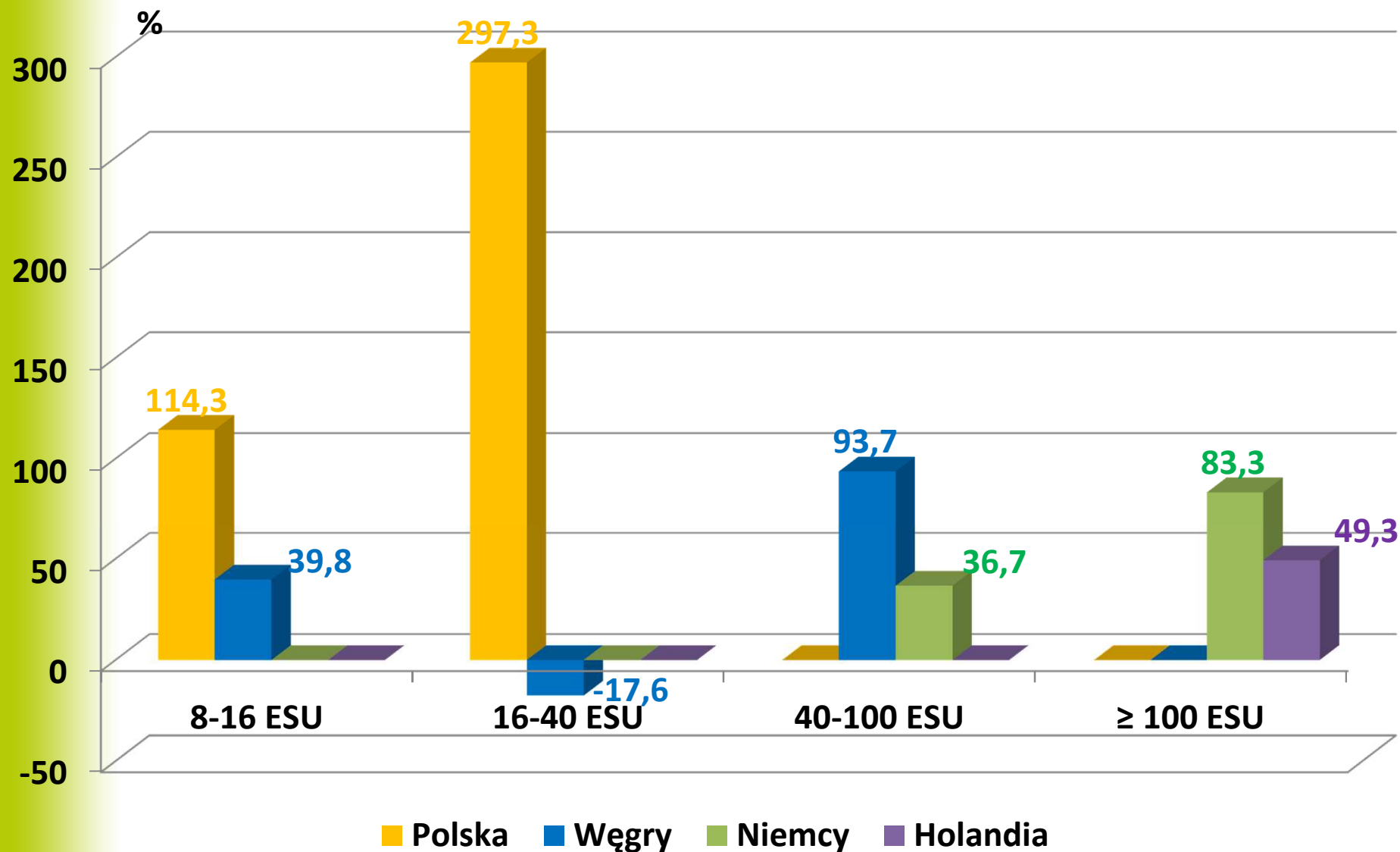

Parytet dochodu z gospodarstwa w stosunku do opłaty najemnej w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

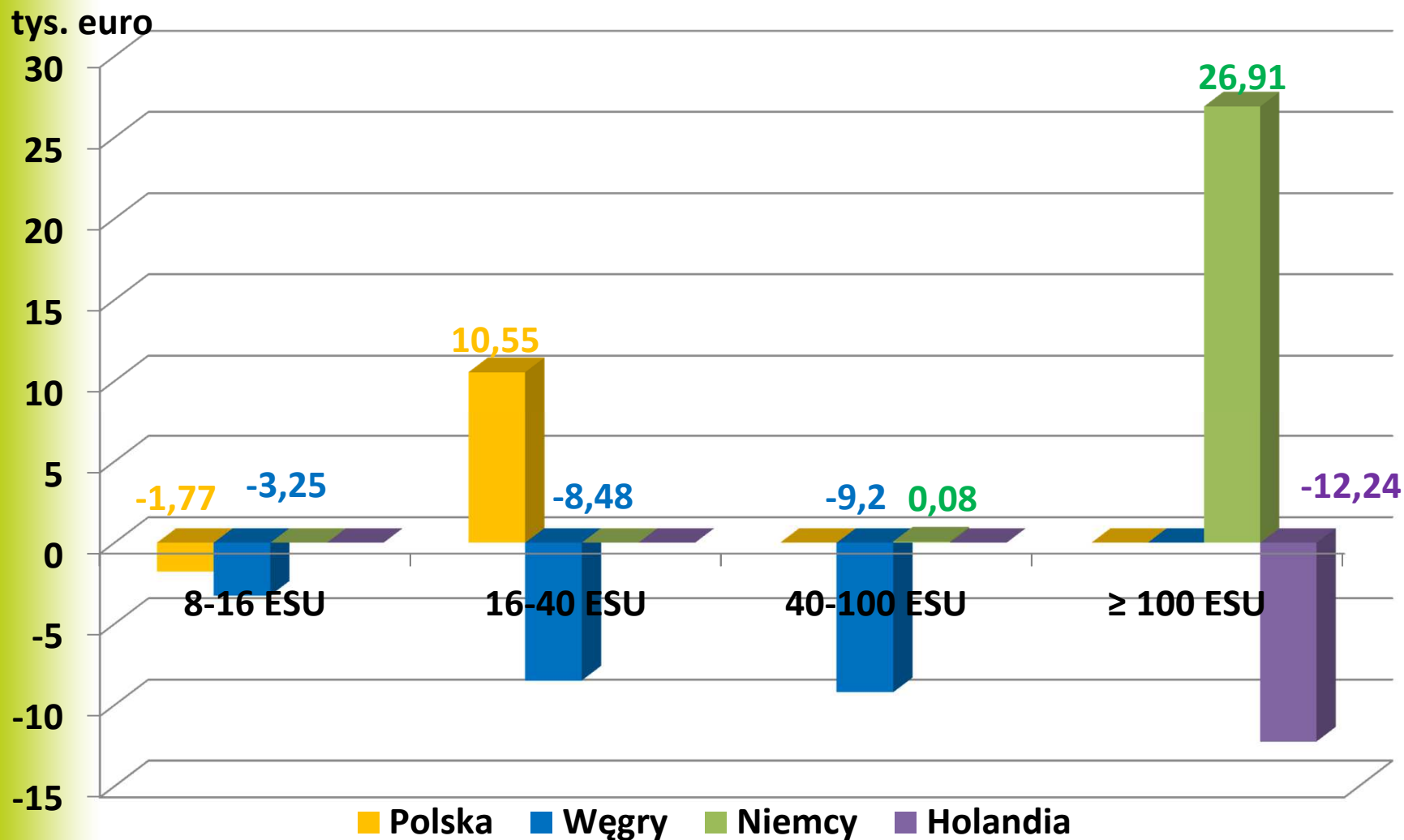

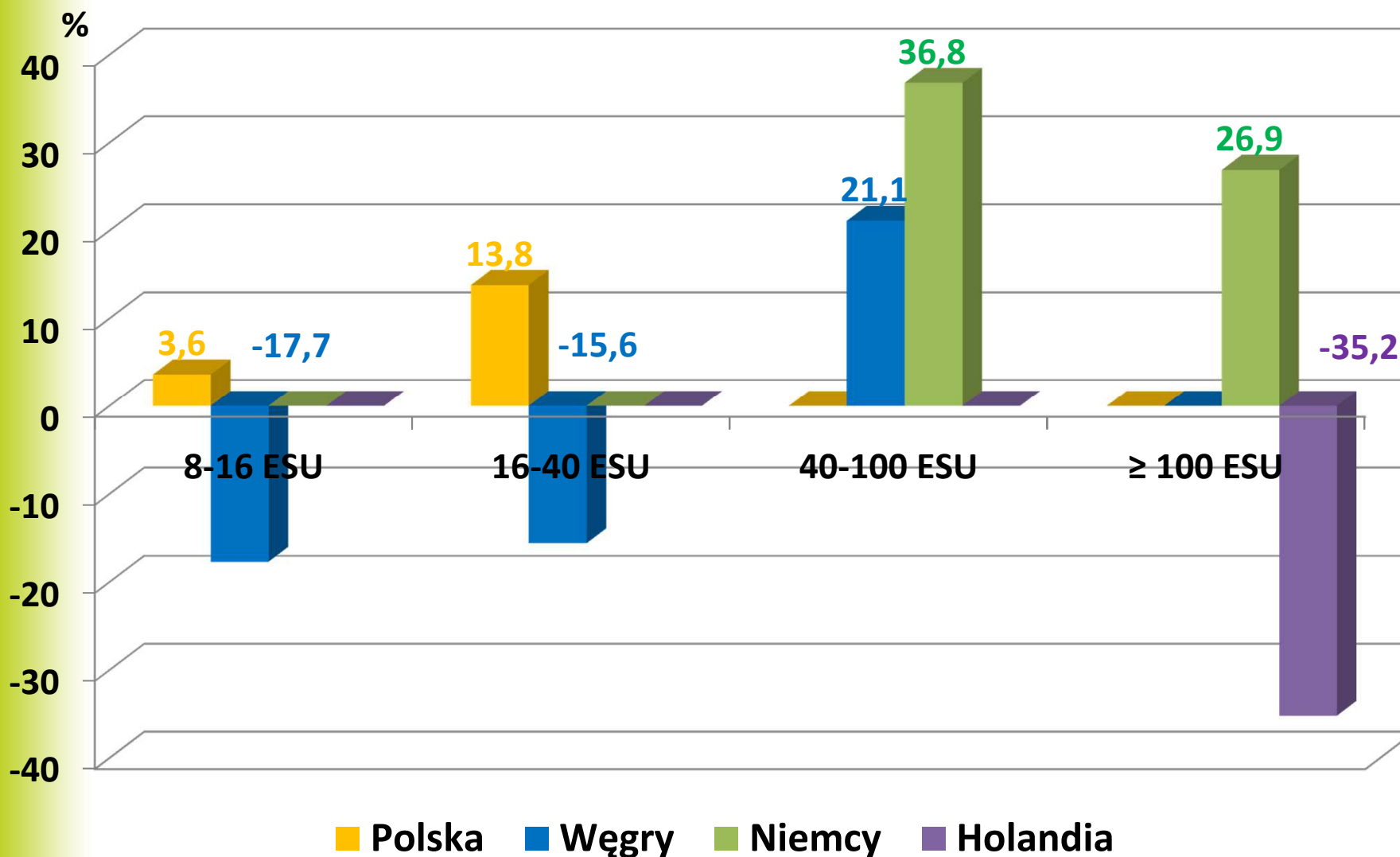
Parytet dochodu z gospodarstwa w stosunku do opłaty w gospodarce narodowej w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Dochód z zarządzania w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

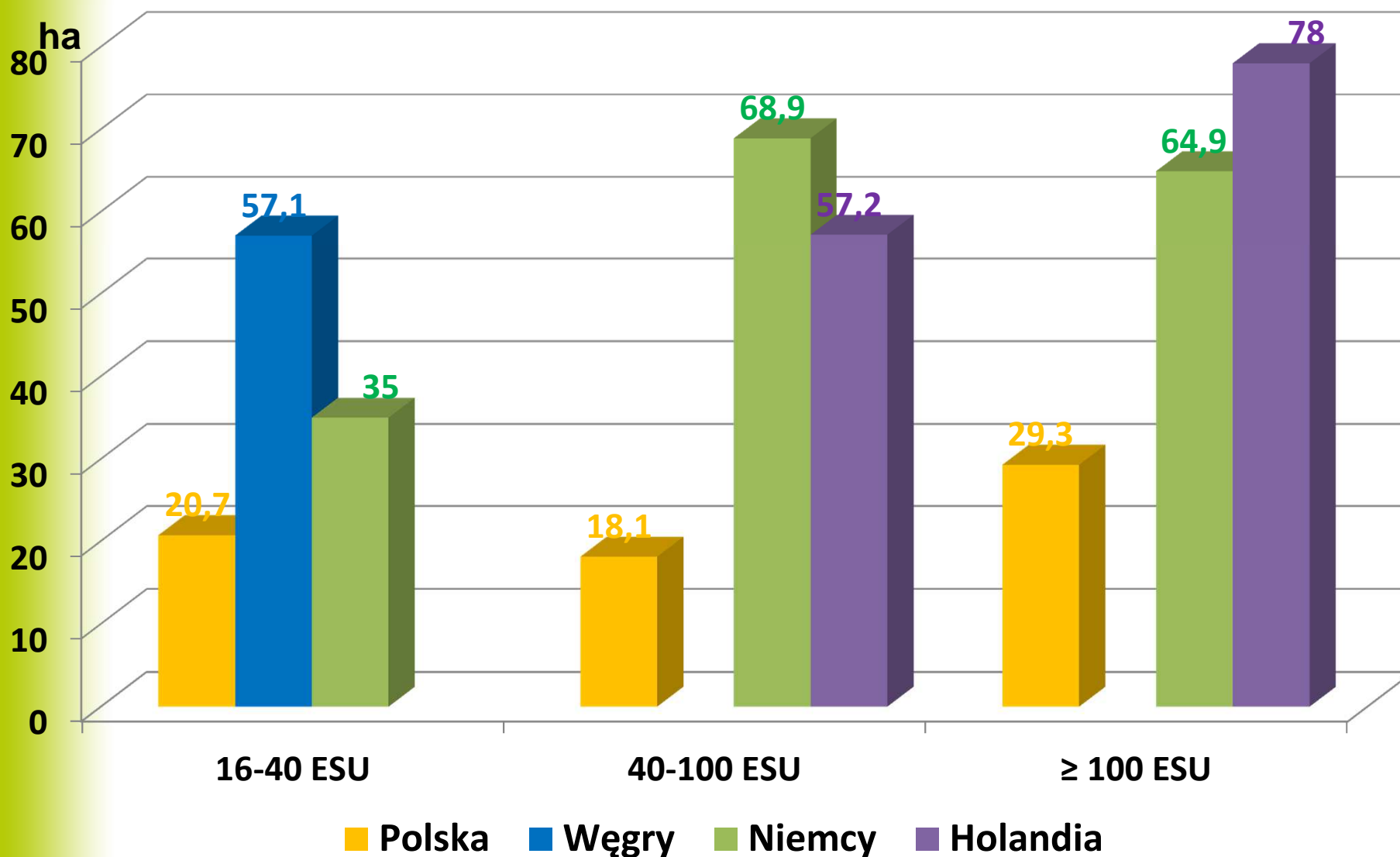
Stopa inwestycji netto w gospodarstwach sadowniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

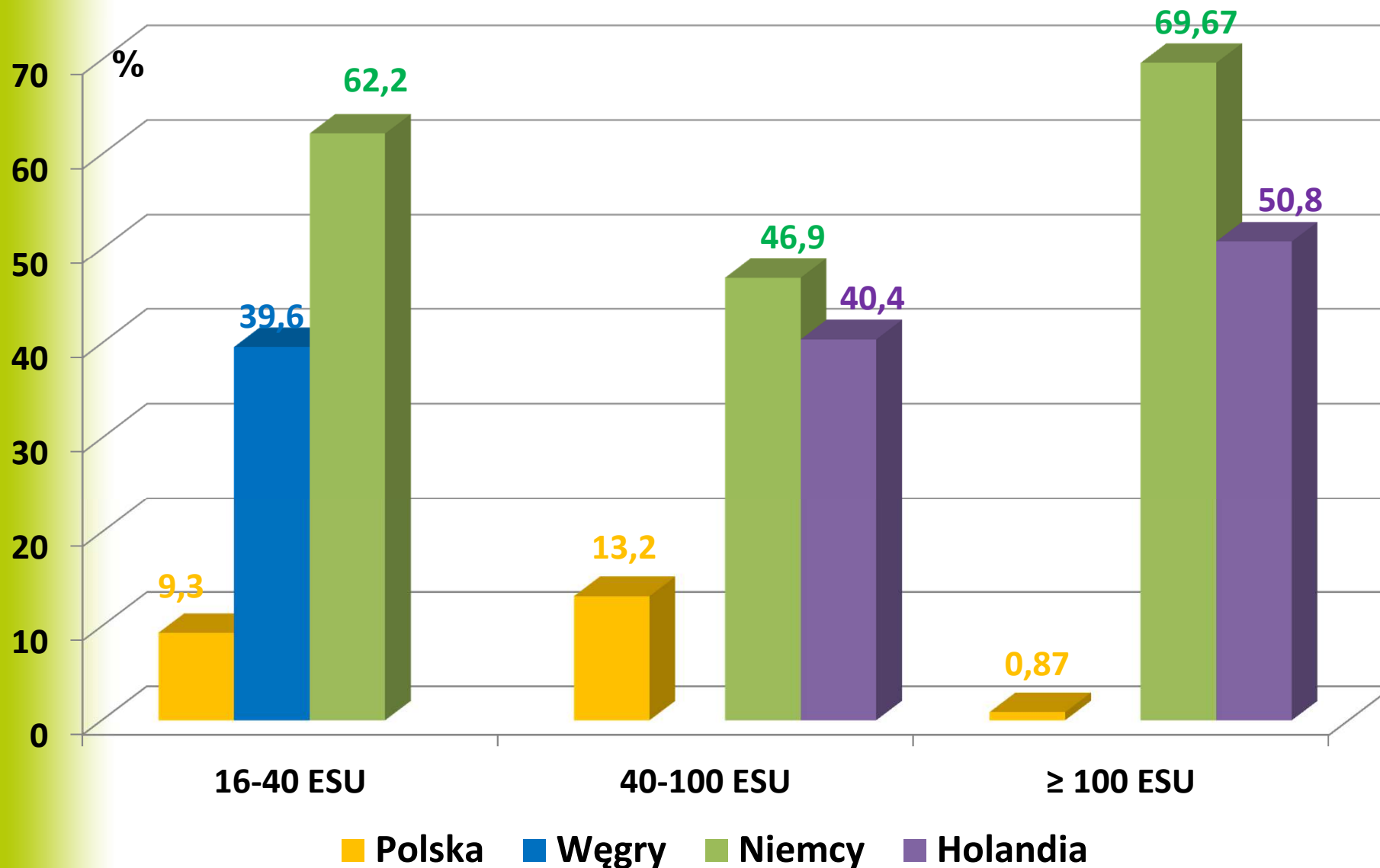
**Potencjał produkcyjny koszty oraz
produktywność i efektywność gospodarstw
warzywniczych (typ 20) w latach 2007-2009 w
wybranych krajach w zależności od wielkości
ekonomicznej**

Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

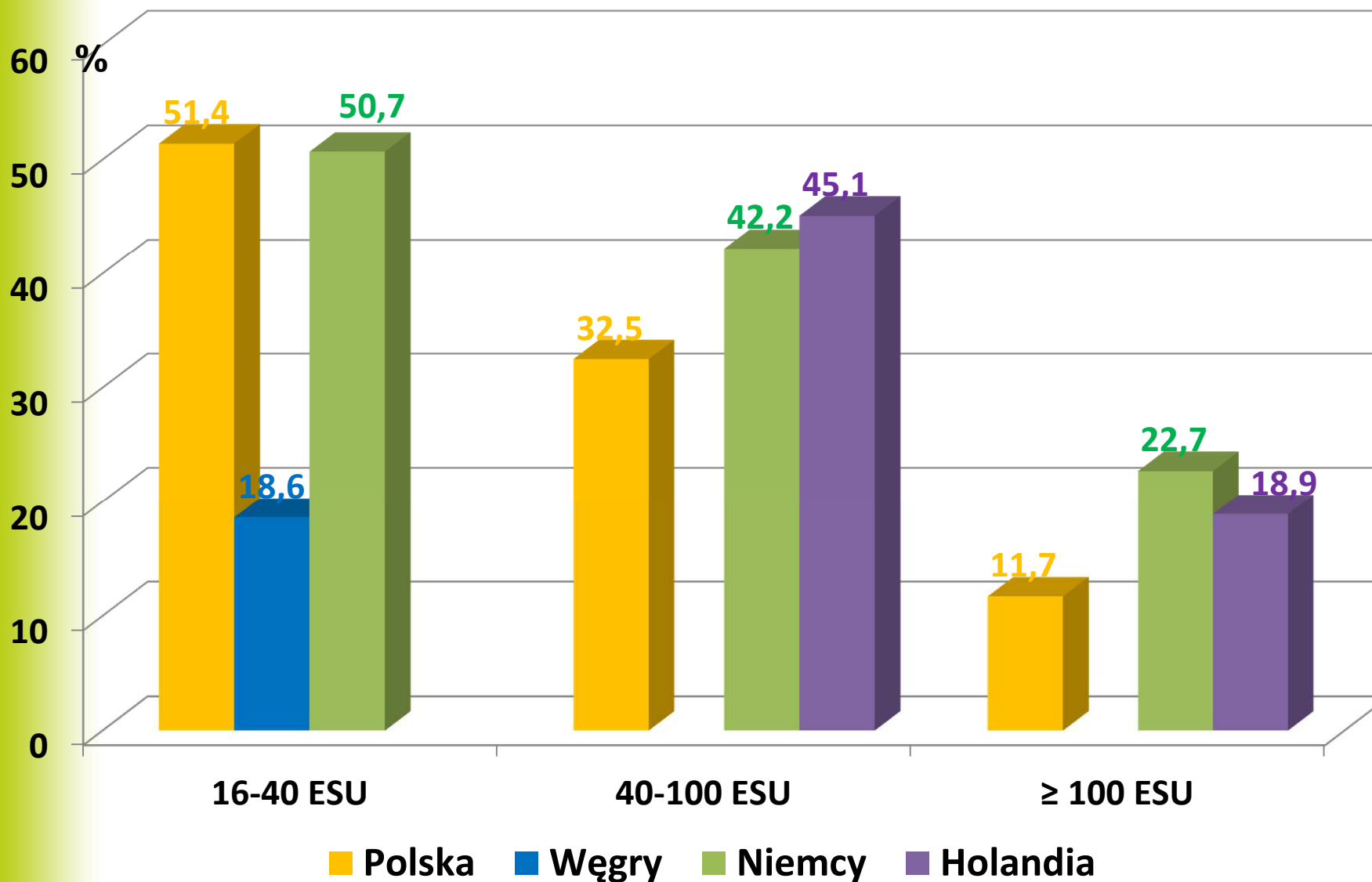

Udział gruntów dzierzawionych w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Udział pracy własnej w nakładach pracy ogółem w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Wartość aktywów w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

tys. euro/ha

300

250

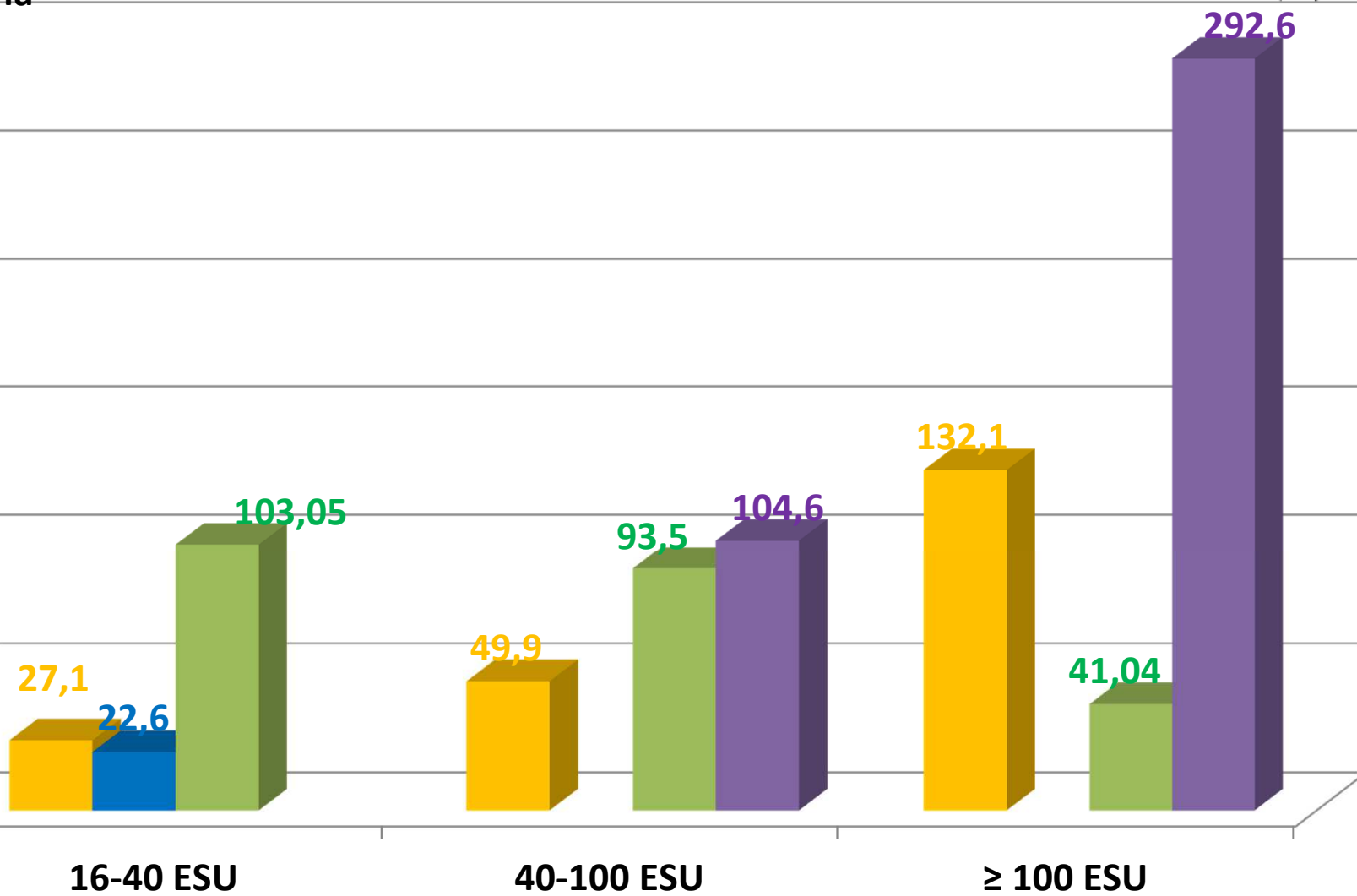
200

150

100

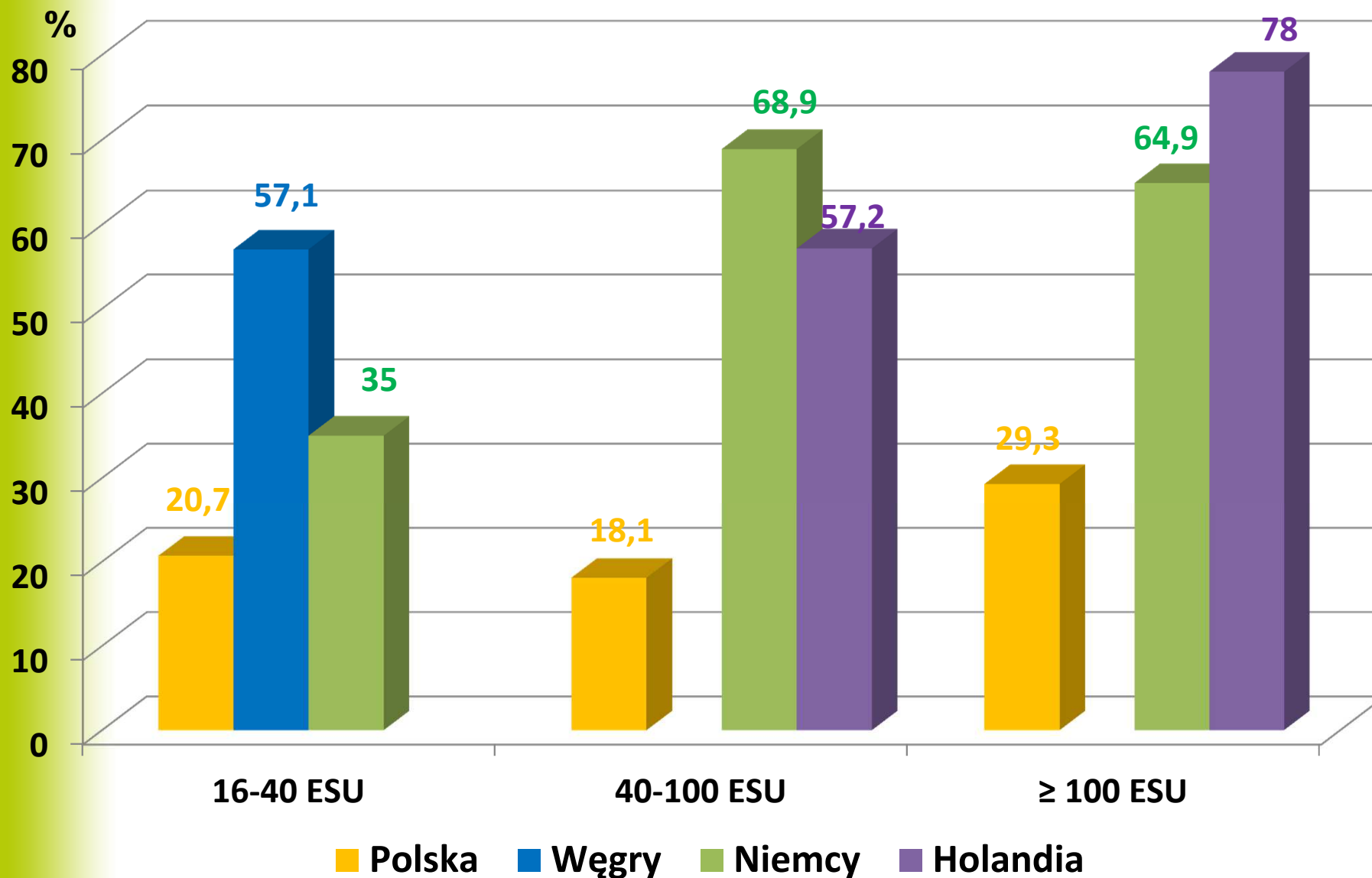
50

0

■ Polska ■ Węgry ■ Niemcy ■ Holandia

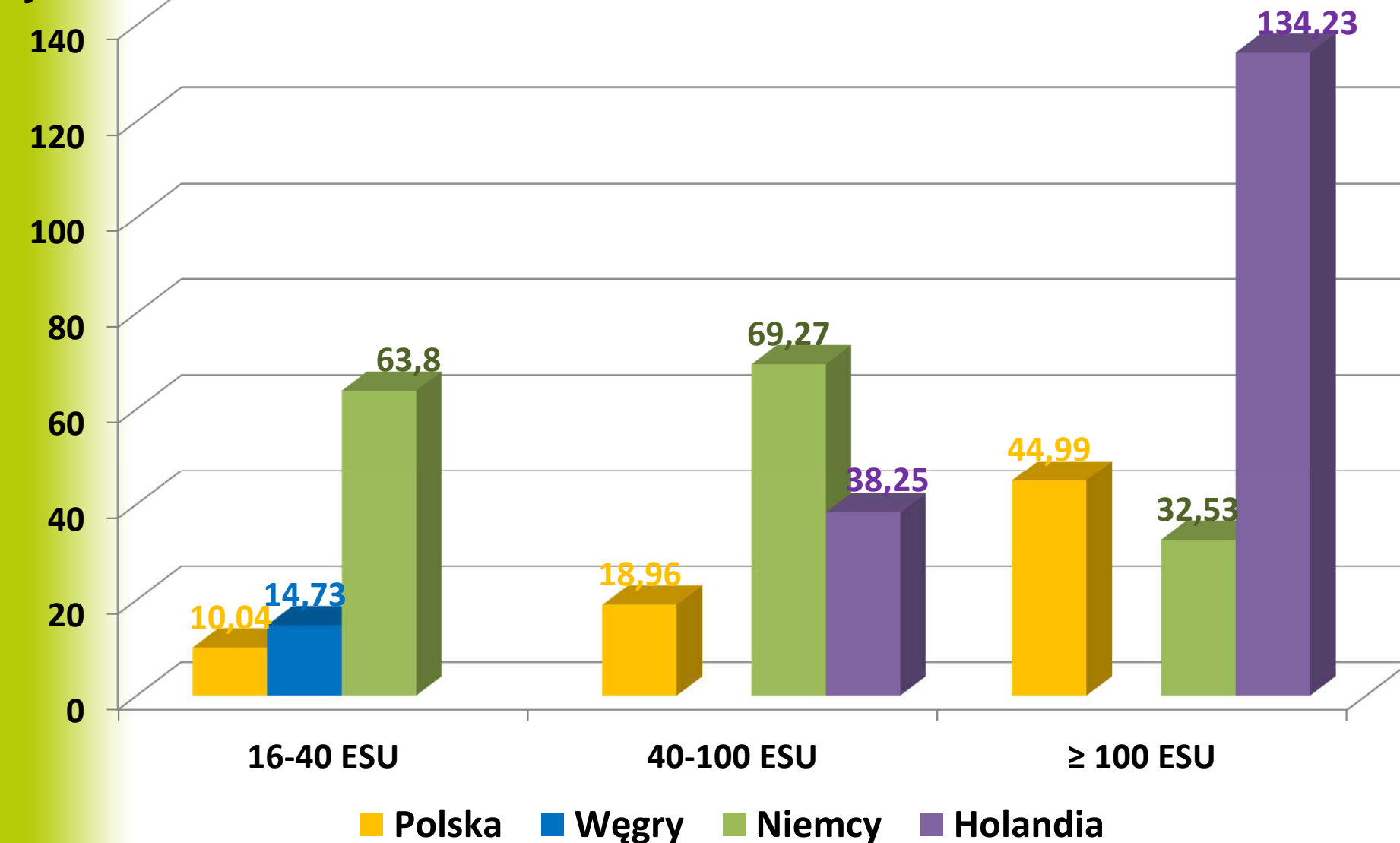
Udział warzyw w powierzchni UR w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

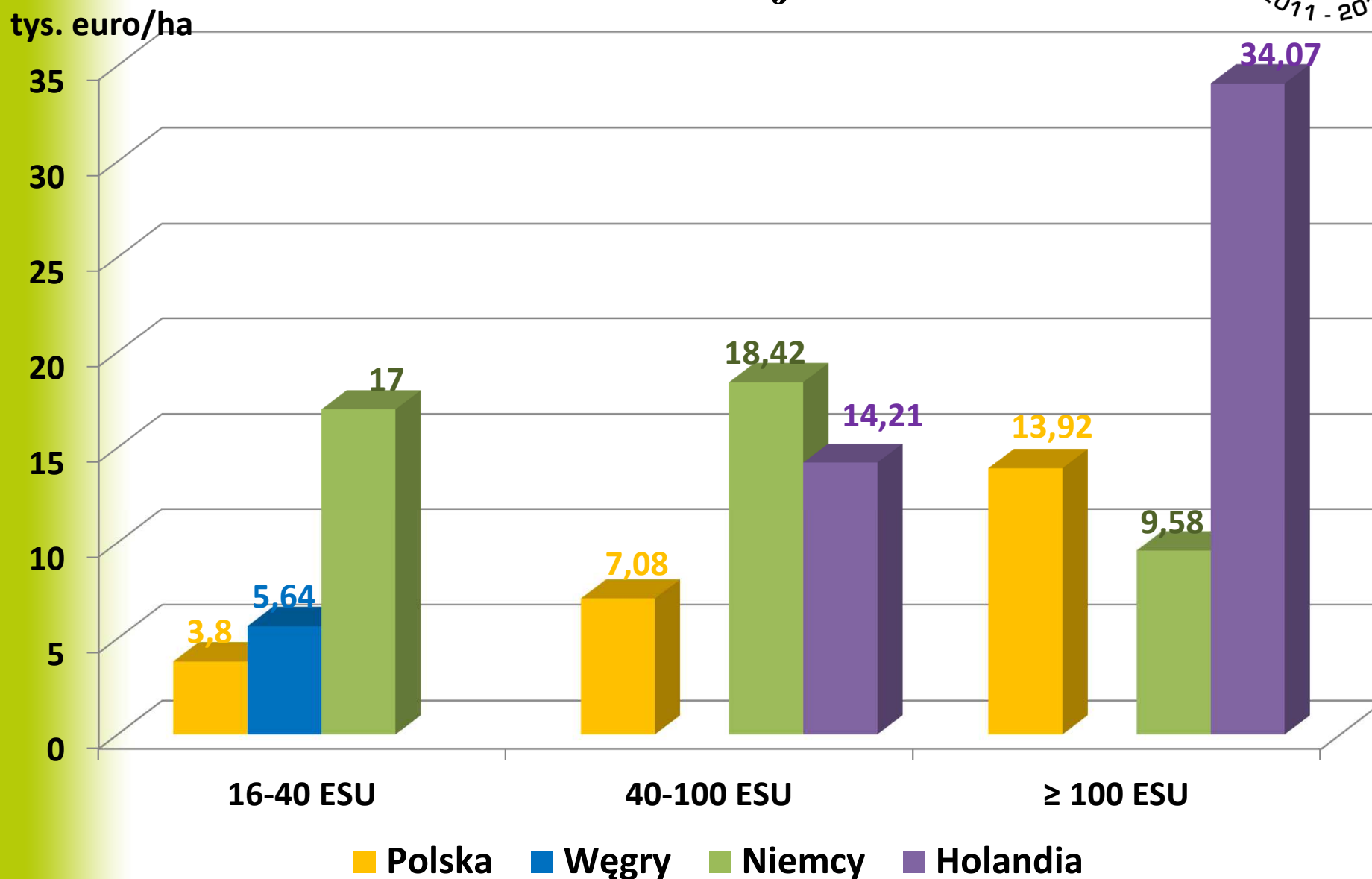
Koszty ogółem w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

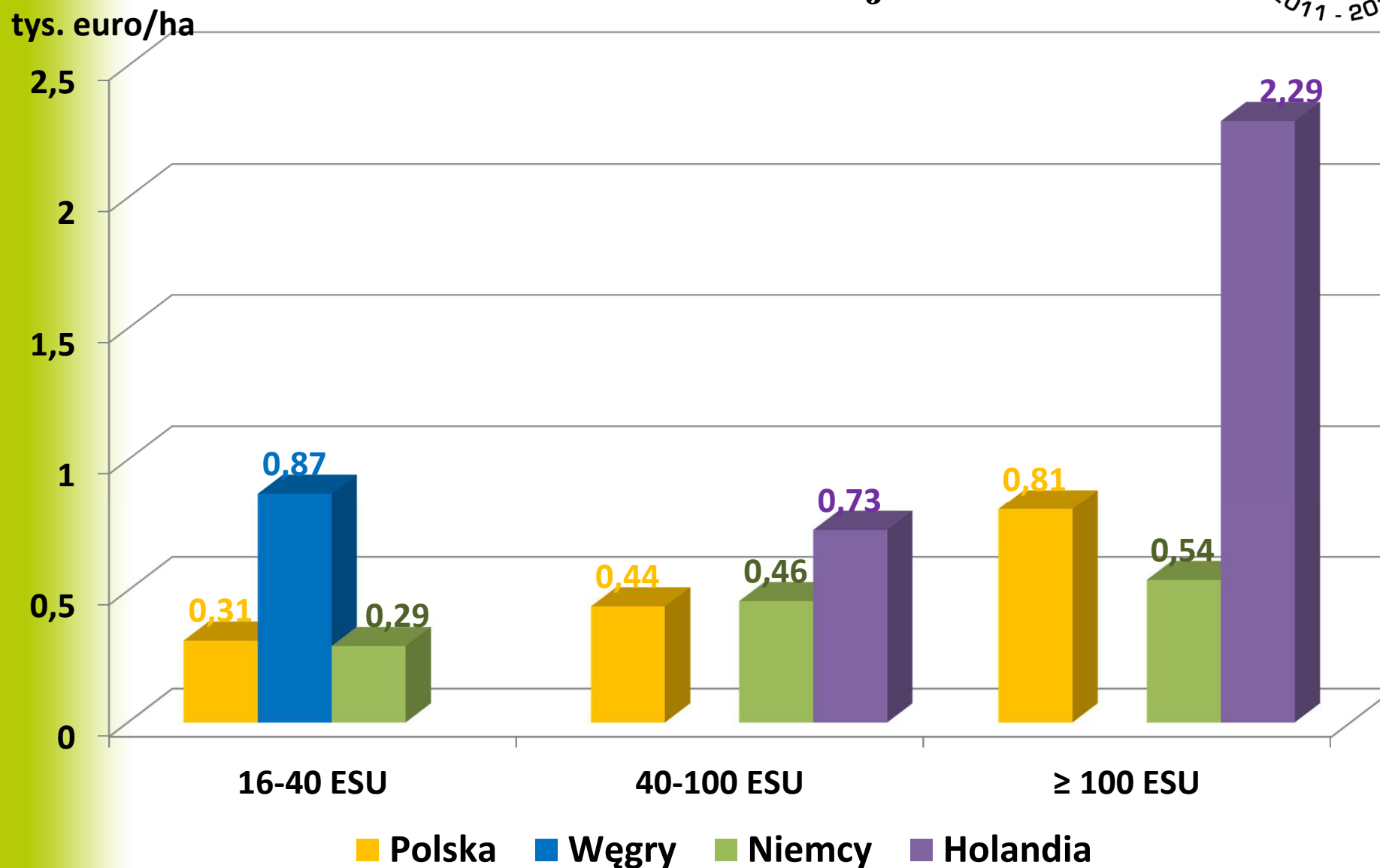
tys. euro/ha

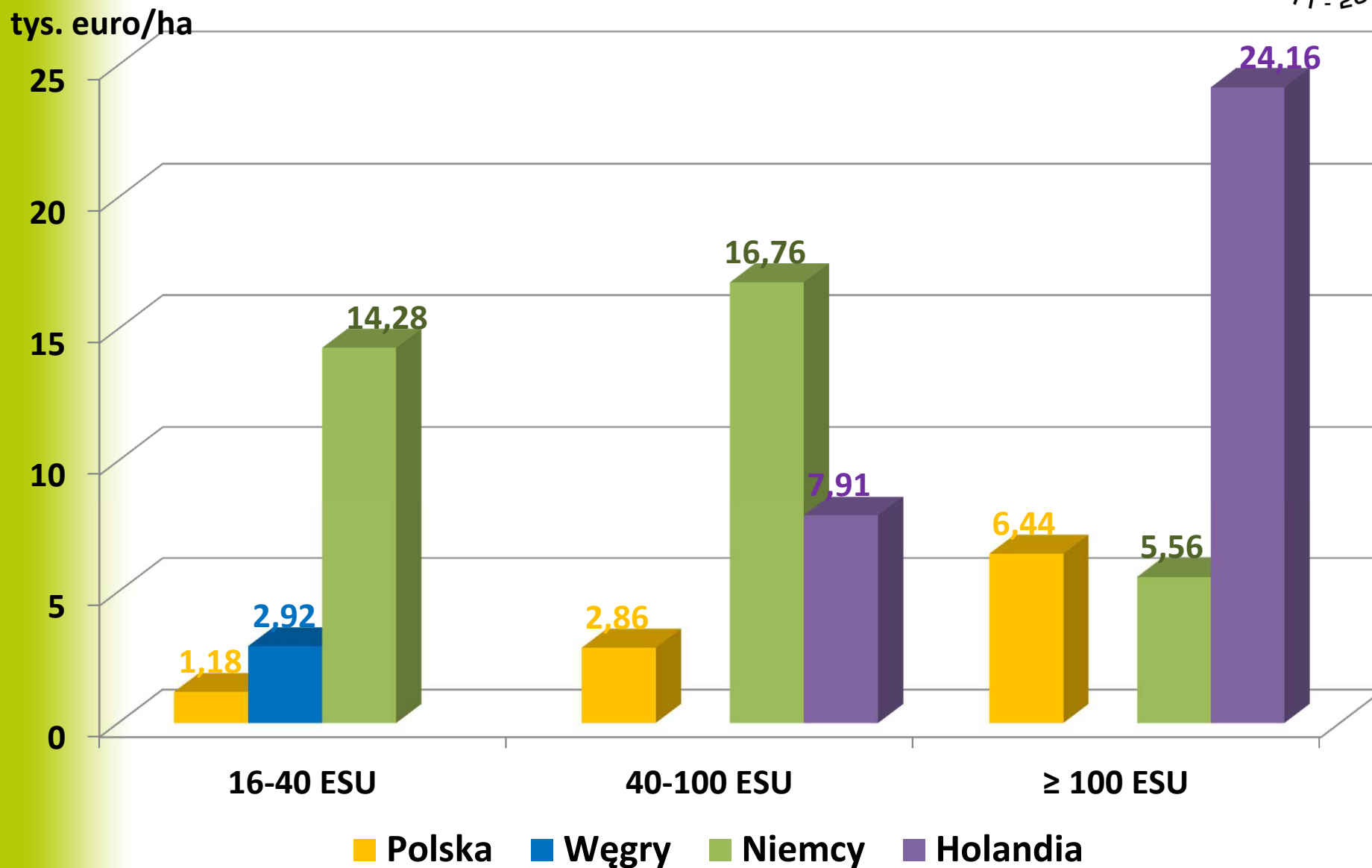
Koszty bezpośrednie w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Koszty środków ochrony roślin w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Koszty pracy najemnej w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

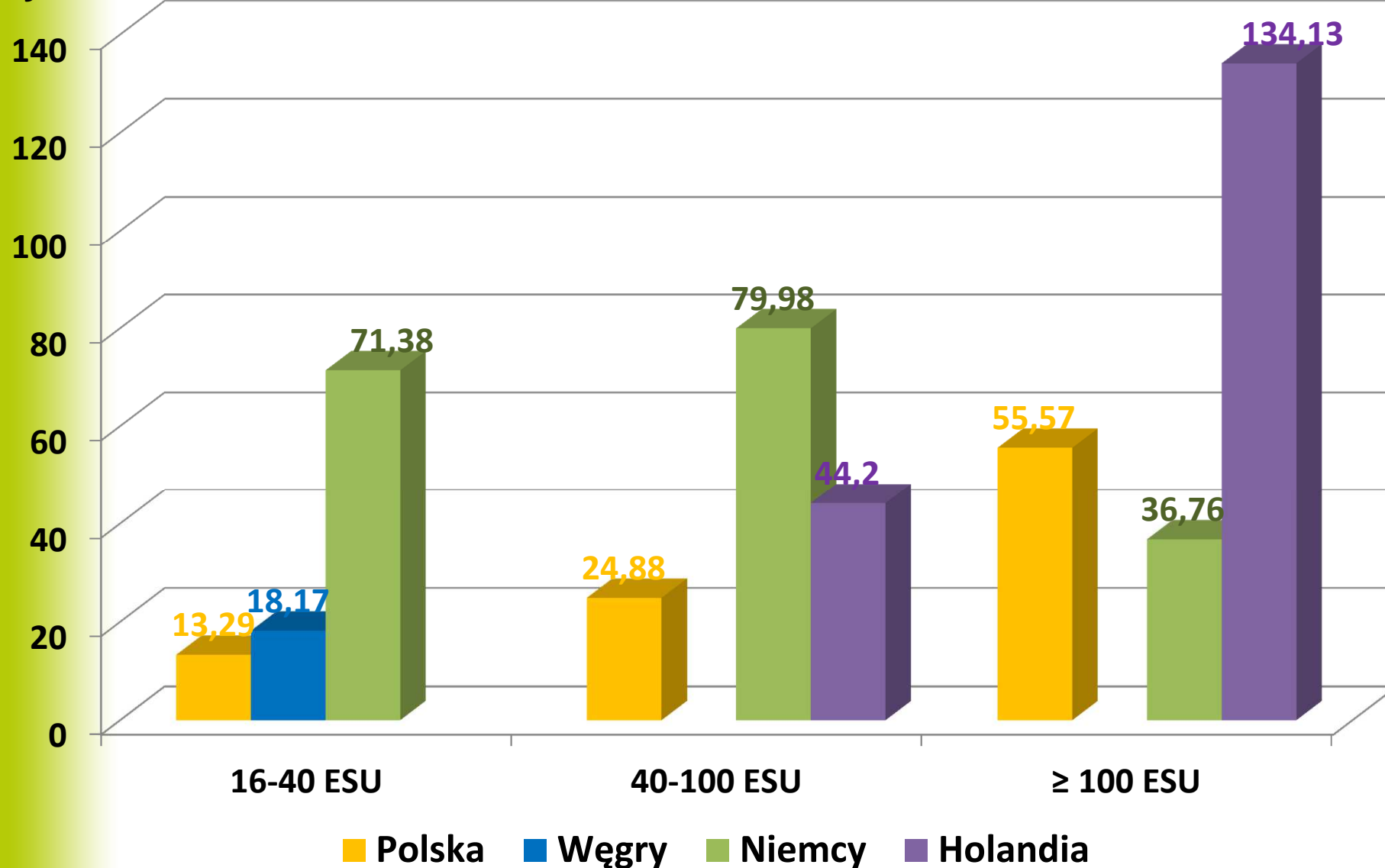

Produktywność ziemi w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

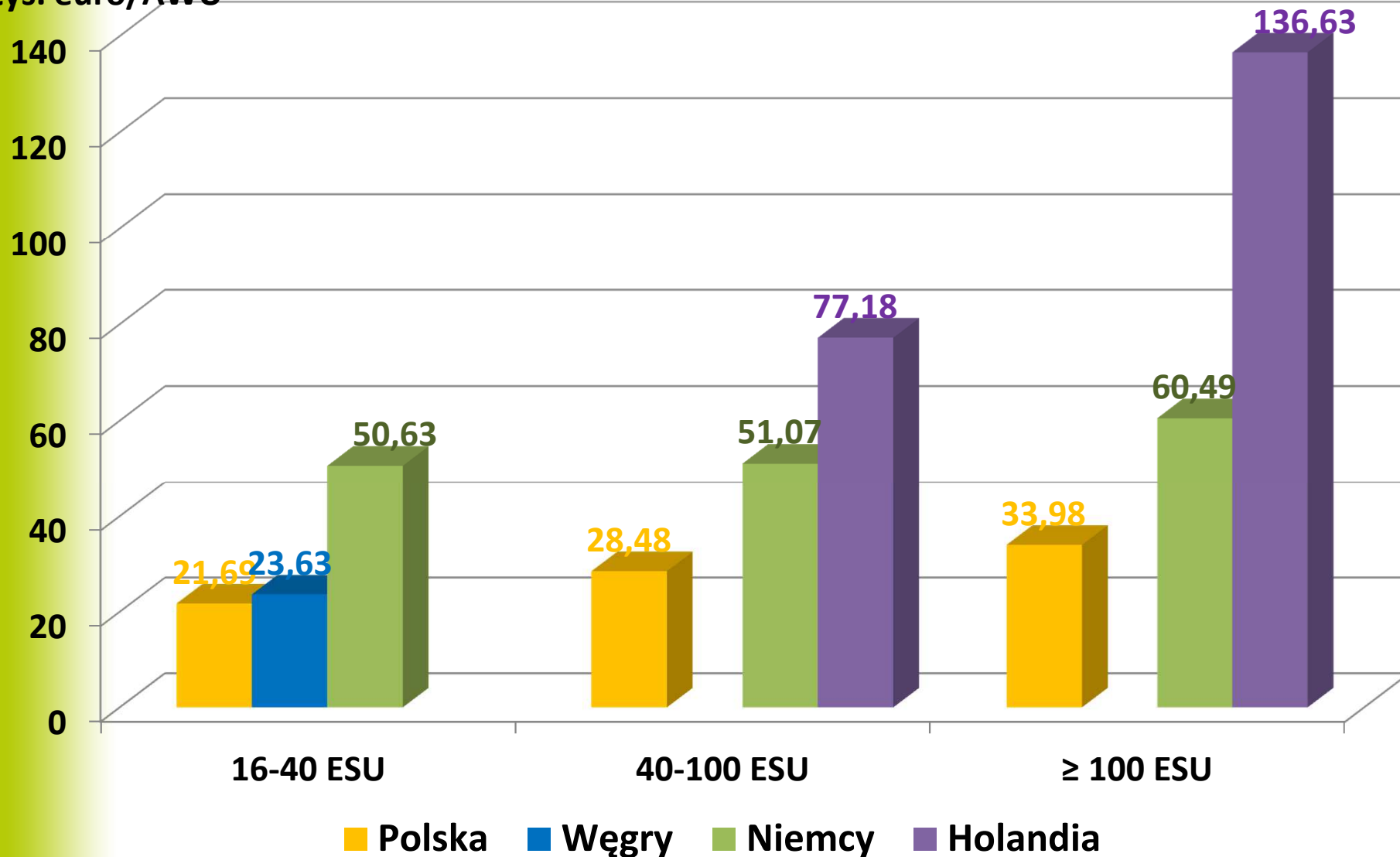
tys. euro/ha

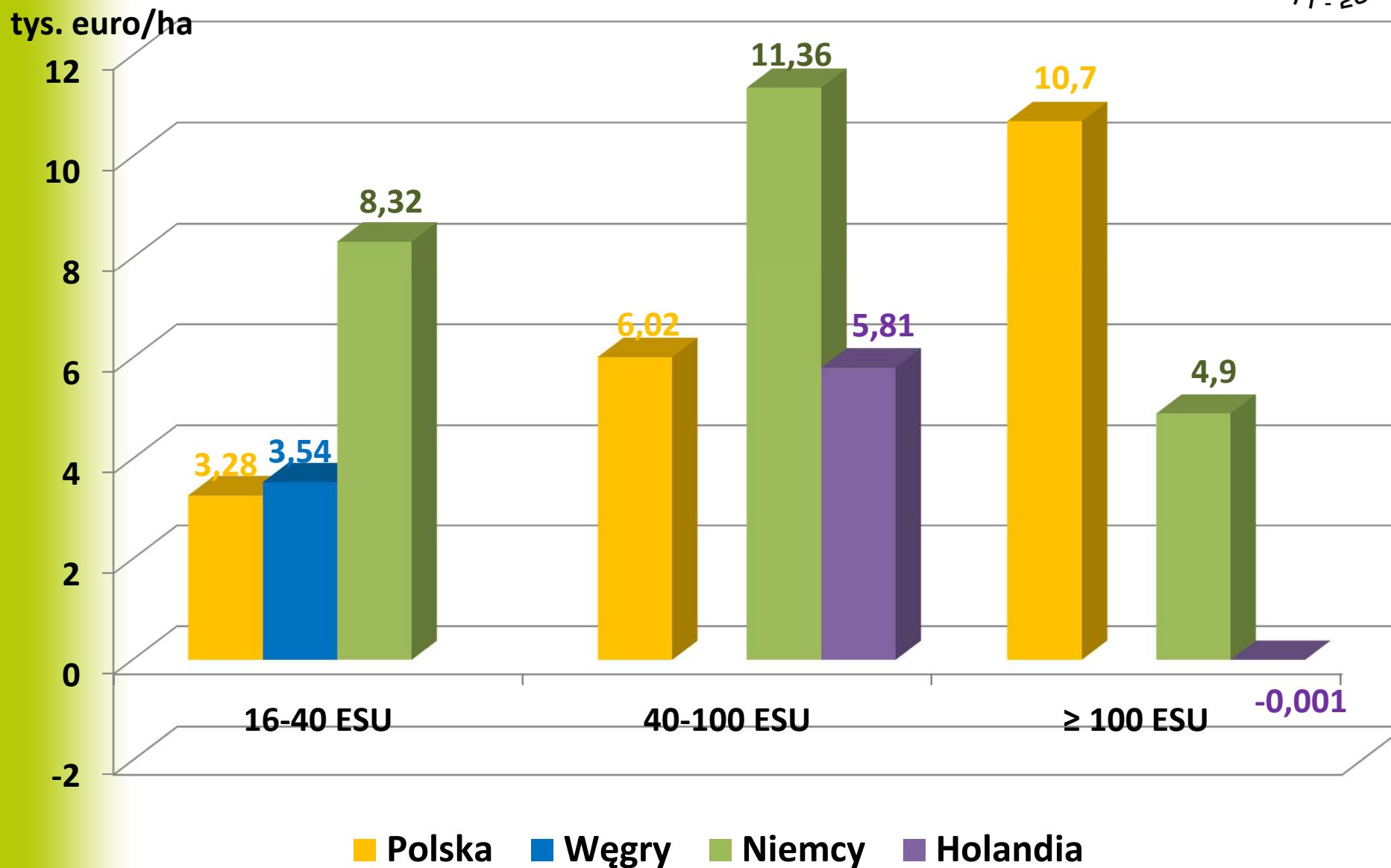
Wydajność pracy w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

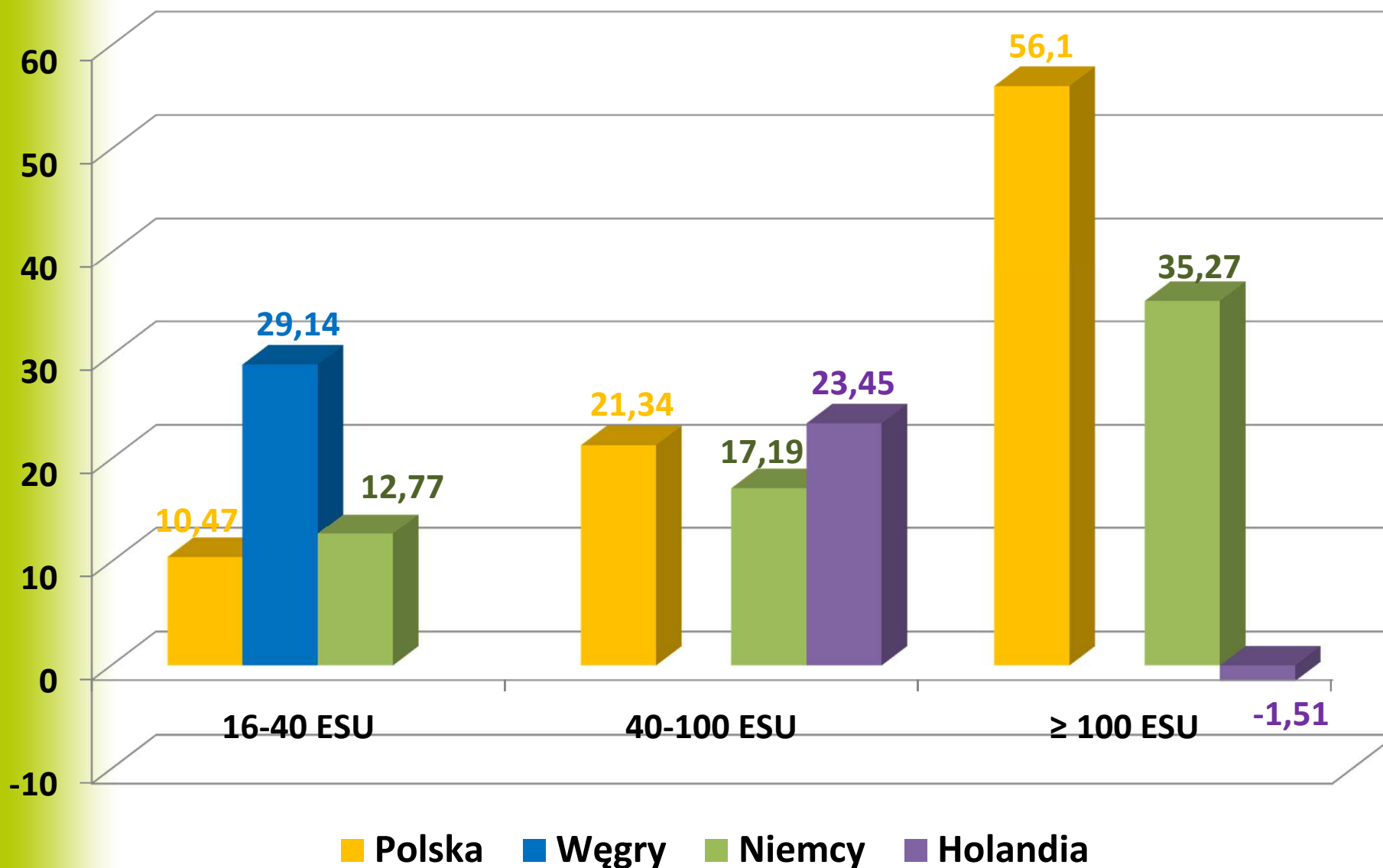
tys. euro/AWU

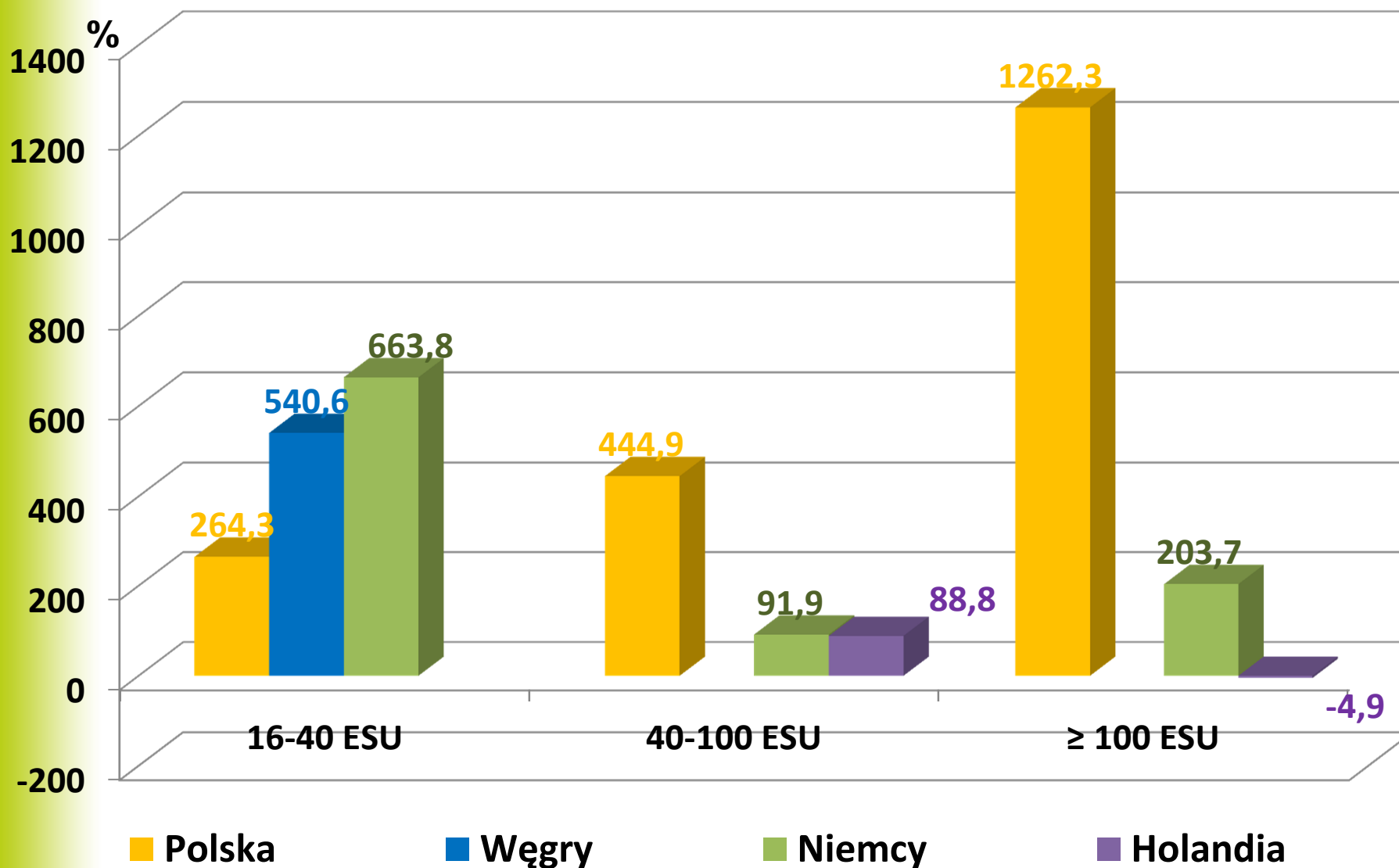
Dochodowość ziemi w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

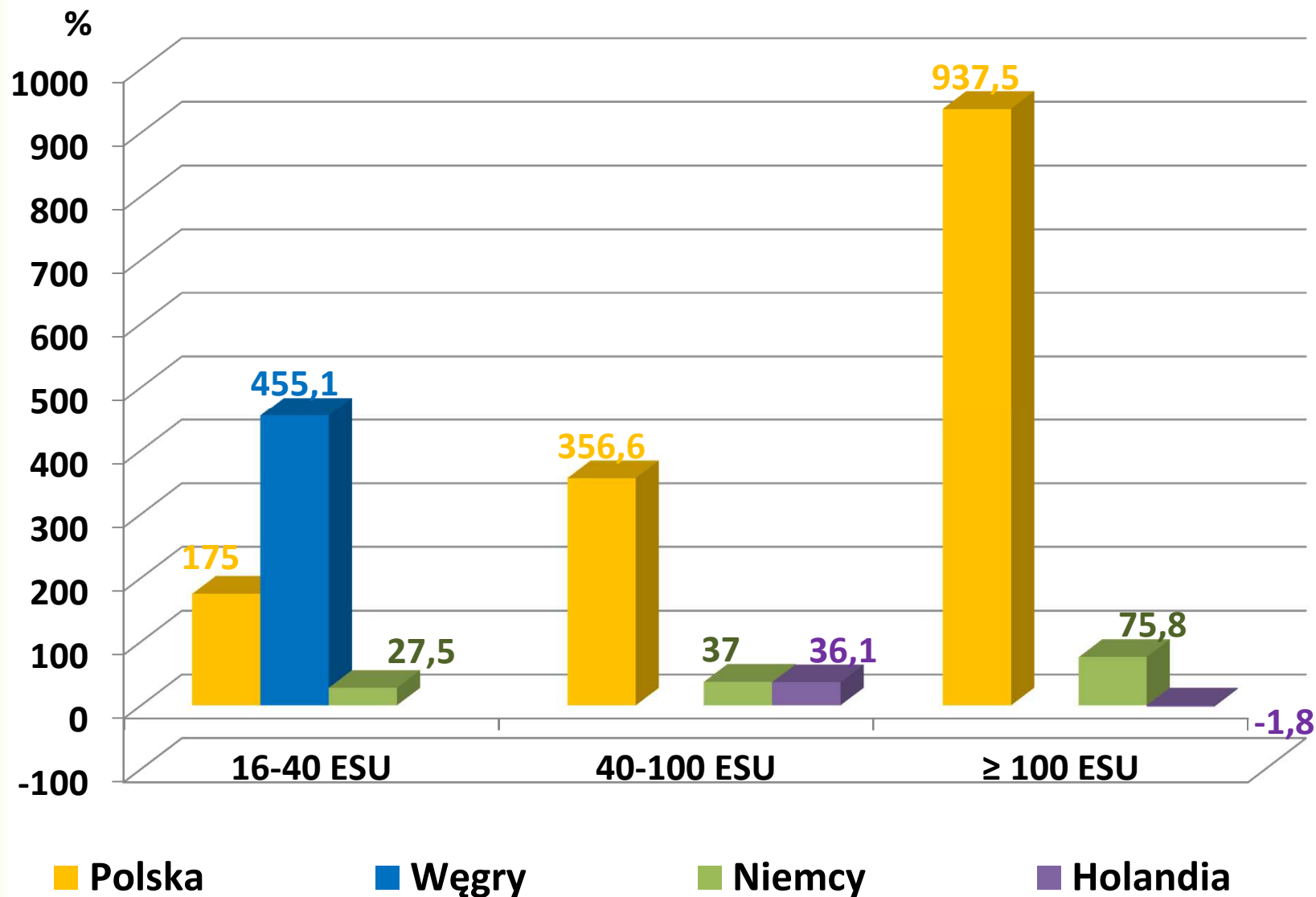
Dochodowość pracy własnej w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

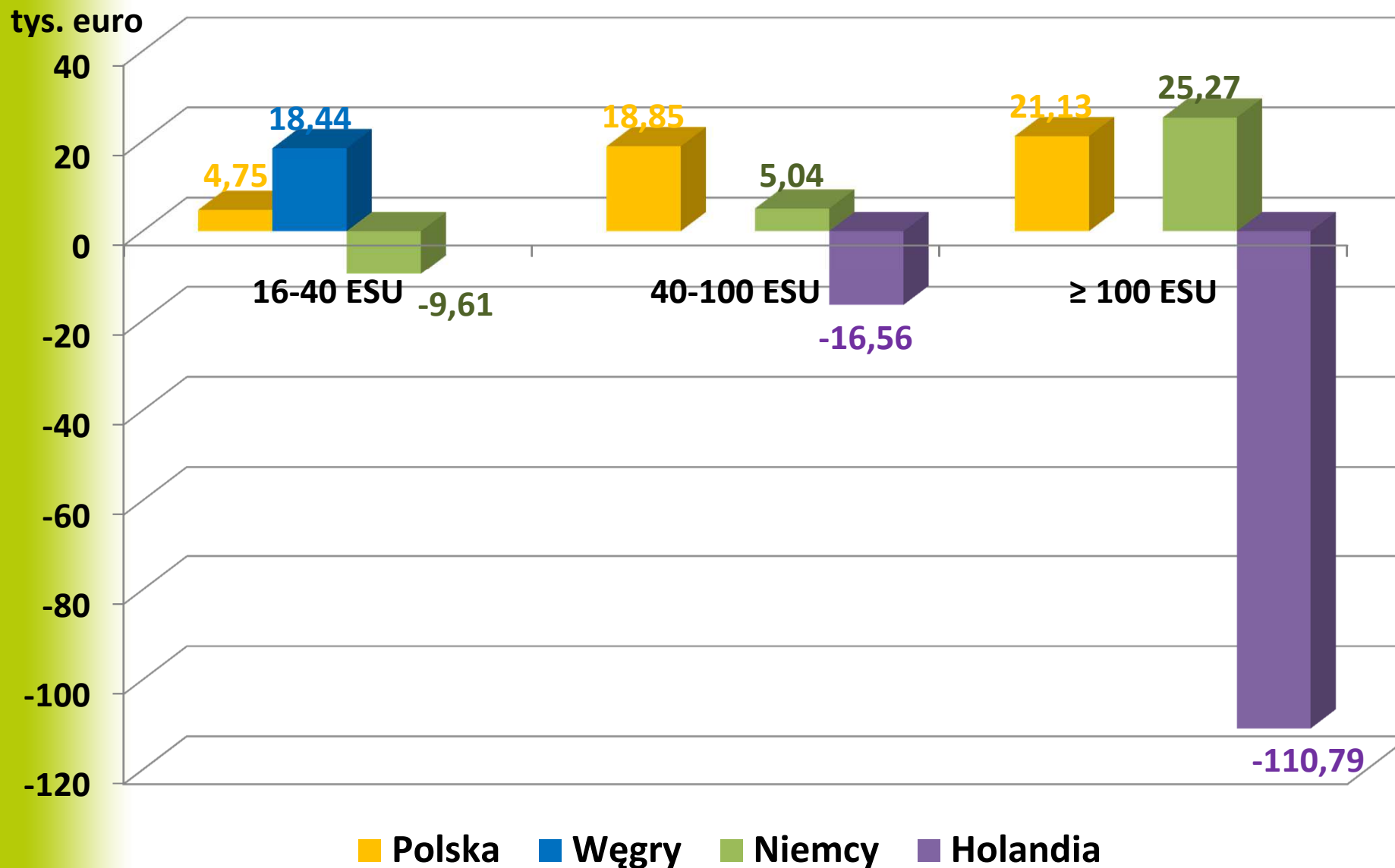
Parytet dochodu z gospodarstwa w stosunku do opłaty najemnej w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

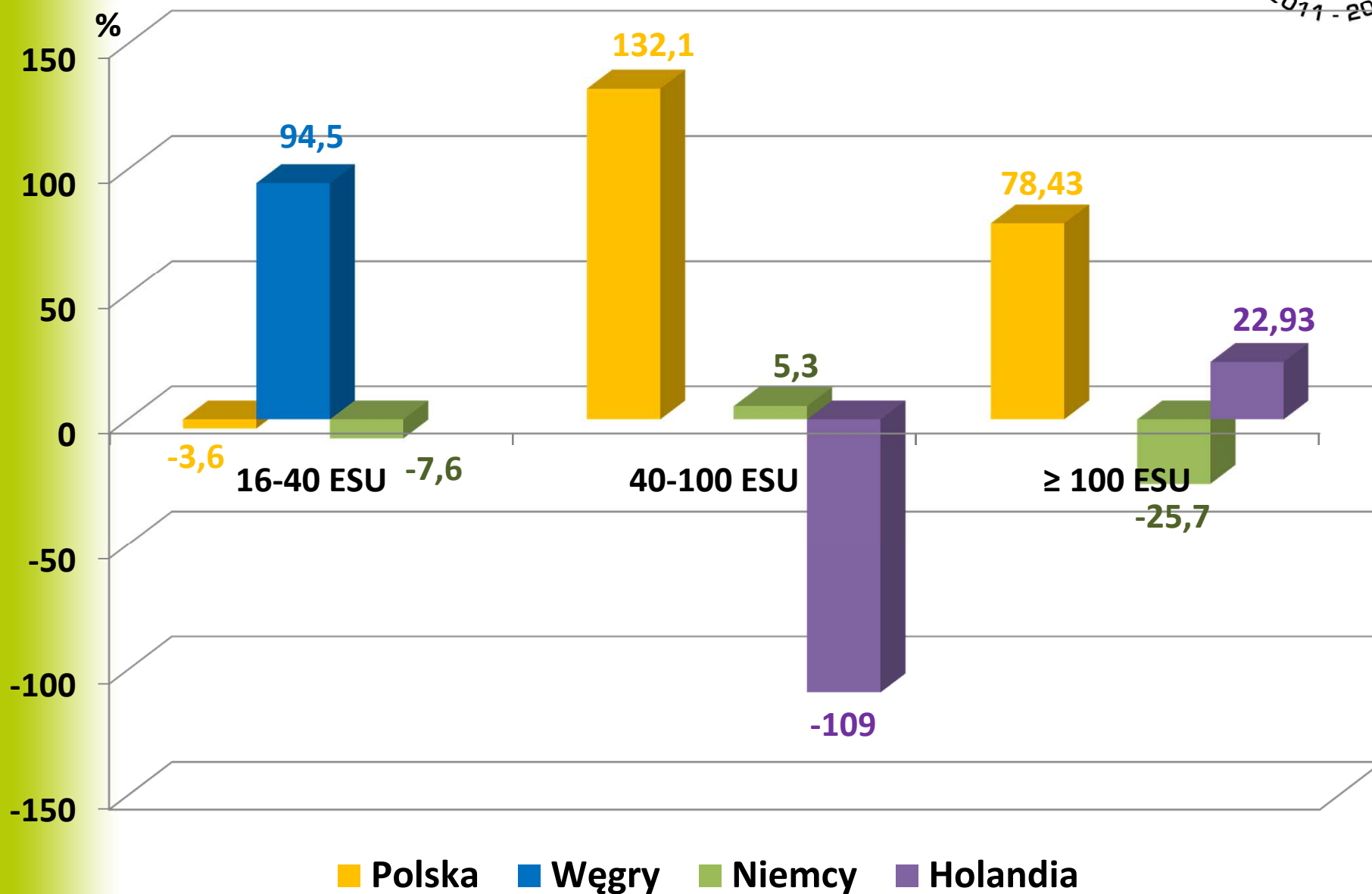
Parytet dochodu z gospodarstwa w stosunku do opłaty w gospodarce narodowej w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Dochód z zarządzania w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Stopa inwestycji netto w gospodarstwach warzywniczych w wybranych krajach w zależności od wielkości ekonomicznej

Wnioski (1)

Produkcja owoców i warzyw odgrywa ważną rolę w produkcji rolniczej, jej udział w produkcji roślinnej wynosi 25,9 % a w eksporcie produktów rolno-spożywczych 20,6 %, przy udziale w powierzchni UR 3,9 %.

W latach 2002-2010 liczba sadowniczych gospodarstw towarowych wzrosła o 9,8%, w tym wysokotowarowych o 48,7 %. Liczba wysokotowarowych gospodarstw z uprawami gruntowymi wzrosła o 22 %, a z produkcją pod osłonami o 20 %.

Wnioski (2)

Ekonomiczna miara wielkości gospodarstw ogrodniczych nie stanowi wystarczającej podstawy do oceny ich zdolności rozwojowych, zwłaszcza mniejszych.

Zdolnymi do rozwoju są gospodarstwa:

- sadownicze o wielkości ekonomicznej 16-40 ESU i powierzchni 26 ha,**
- warzywnicze z uprawą gruntową 40-100 ESU i powierzchni 6 ha,**
- warzywnicze z uprawą pod osłonami 40-100 ESU.**

Wnioski (3)

Polskie gospodarstwa sadownicze o wielkości ekonomicznej 16-40 ESU są konkurencyjne w stosunku do gospodarstw sadowniczych w badanych krajach.

Polskie gospodarstwa warzywnicze o wielkości powyżej 40 ESU są konkurencyjne w stosunku do analogicznych gospodarstw badanych krajów.

Gospodarstwa sadownicze w badanych krajach nie mogłyby funkcjonować bez dopłat.

Polskie i niemieckie gospodarstwa warzywnicze o wielkości ekonomicznej powyżej 40 ESU i holenderskie o wielkości 40-100 ESU mogą funkcjonować bez dopłat.

Dziękuję za uwagę